

ПРОЛЕТАРІ ВСІХ КРАЇН, ЄДНАЙТЕСЯ!

Кіровоградська область
Відділення ім. М. М. Грушевського
№ 33

МОЛОДИЙ КОМУНАР

ІМЕНІ ПУШКІНОВСЬКОГО

Орган Кіровоградського обкому ЛКСМУ

Виходить з 6 грудня
1939 року.

№ 33 (4008).

СУБОТА

13

СЕРПНЯ 1988 р.

Ціна 8 коп.

*Сьогодні!
Час перекурів пройшов.
Цього ввечері напою
линуємо...*

інформація

ЗВЕРНЕННЯ

до молодих педагогів області

Дорогі друзі! Наше суспільство переживає відповідальний період перебудови, зокрема перебудови в комсомолі і народній освіті. З'явилася ідея об'єднати наші зусилля для творчої праці на нелегкій, але почесній освітянській ниві.

Сучасність дає можливість для творчого злету кожного. Здійснити це ми зможемо, об'єднавшись у клубі молодих педагогів, який створюється ініціативною групою молодих педагогів області при обкомі ЛКСМУ.

Головна ідея клубу — вирішення проблем навчання і виховання сучасної молоді, творчого росту молодих педагогів, оволодіння ідеями педагогіки співробітництва, створення умов для неформальних зустрічей, дружніх бесід, обміну думками, досвідом роботи, організації дозвілля.

Головна умова вступу — неспокій душі, серця, актив-

на життєва позиція, бажання жити творчо і, звичайно, бажання підвищити свій професійний рівень.

Запрошуємо вас, дорогі друзі-освітяни, взяти активну участь у створенні і роботі клубу. Зі Статутом клубу молодих педагогів ви зможете ознайомитися в районних комітетах ЛКСМ України.

АНКЕТА-ЗАЯВА

1. Прізвище, ім'я та по батькові _____

2. Місце роботи _____

3. Спеціальність, посада _____

4. Вік (рік народження) _____

5. Стаж роботи за фахом _____

6. Яким уявляєте клуб? Чого чекаєте від нього? _____

7. Якими, на вашу думку, можуть бути:

а) назва клубу _____

б) його девіз _____

в) емблема? _____

Анкету-заявку надсилати до 15 вересня 1988 р. за адресою: м. Кіровоград, вул. К. Маркса, 41, обком ЛКСМ України, відділ учнівської молоді та піонерів.

ХТО БУДЕ
ДИРЕКТОРОМ?

23 липня в «Молодому комунарі» був оголошений конкурс на заміщення вакантної посади директора головного підприємства оптово-роздрібного об'єднання по торгівлі товарами для молоді «Молодіжна мода».

У відділ робітничої і сільської молоді обкому комсомолу надійшло 5 заяв.

До чотирьох претендентів звернулася наш кореспондент із пропозицією поділитися своїми «програмами» роботи на посаді директора об'єднання «Молодіжна мода».

Любов БАГМЕТ, завідувача магазином «Мода»: — В першу чергу вивчити запити і смаки молоді. Я б почала саме з цього — треба добре знати, який товар їй потрібен. Адже зараз ми ображаємося, що в магазинах нічого немає.

По-друге, якщо товар не відповідає запитам молоді, бракувати і відправляти без будь-яких компромісів назад на підприємство. А звідси і треті — тісні контакти з виробничниками: запрошувати і на демонстрацію моделей (її варто проводити обов'язково), і на виставки-продажі. Зрештою, коли буде пряме постачання, виробничники також будуть зацікавлені у співробітництві.

Ще. Реклама. В нас дуже слабка реклама нашої вітчизняної моди. І пропаганда теж. Я б звернула на це також особливу увагу.

Ігор РУБАН, секретар комітету комсомолу заводу радіовиробів:

— Основна мета об'єднання «Молодіжна мода» — це задоволення потреб молоді в гарному і недорогому одязі. А звідси і вимагуються етапи роботи. Головне — грамотні спеціалісти, міцний колектив, який зміг би подолати всі труднощі організаційного періоду. Це одне.

Друге. Укладання надійних договорів з підприємствами — постачальниками на гарний модний одяг для молоді.

Третє. Товар треба гарно подати. Звідси і організація виставок, демонстрацій мод і, звичайно, ввічливість продавців.

Я думаю, якщо на першому етапі організації і роботи об'єднання ці умови будуть виконані, успішні гарантовані. А у своєму стилі роботи будемо орієнтуватися на фірму «Орбіта», яка зараз не-

Нова Прага — село перспективне. Новобудови тут ростуть, як гриби після дощу. Ось такі розцятковані будинки загальною площею 100 квадратних метрів кожен. Та ще й з усіма господарськими прибудовами — сараєм, гаражем, сховищем для зберігання овочів... Кожна така садиба здається господарям — трудівникам місцевого колгоспу імені Леніна — під ключ.

За останні три роки новосілля відсвятку-

вали 40 сімей колгоспників. Ще 38 увійдуть в нові оселі незабаром. За цей же час на карті Нової Праги з'явилися чотири нові вулиці. Одна з них, яку ви бачите на цьому знімку, названа на честь 70-річчя Великого Жовтня.

А очолює сільське будівництво молодий виконроб Володимир РІЗНИЧЕНКО. Він — випускник Дніпропетровського інженерно-будівельного інституту, навчався за кошти

господарства. Це з ініціативи Володимира в колгоспі було створено шість будівельних бригад, спорудження житла, виробничих та культурних об'єктів виділено в окрему галузь.

Будівельники вже реконструювали 22 корівники, нині зводять сучасне кафе та будинок культури.

Фото В. ГРИБА.

Олександрійський район.

«Зірка» — «Суднобудівник» — 3:0

Перемога над одеситами у попередньому матчі була розцінена, мабуть, як приємна випадковість. Стверджувати так доводиться хоча б тому, що і минулого понеділка кіровоградський глядач не побачив своєю присутністю на стадіоні. Ті ж, найпакіші, що прийшли на матч, залишали стадіон у піднесеному настрої. І справа не лише у перекопаних виграші над сильною командою. «Зірка» показала гру, яка зовсім не від-

повідає її турнірному становищу (передостаннє місце), гру, яка прийнятні відповідала рівню добротного середняка.

Секундна стрілка завершила лише перший оберт, коли потужна атака кіровоградських футболістів завершилась влучним ударом Ігоря Резниченка. Вдалий початок, безумовно, наклав свій позитивний відбиток на перелік подій у матчі. Незабаром відмінним пасом був виведений віч-на-віч з

голкипером «Суднобудівника» віртуозний Сергій Лактіонов — 2:0. Це результат першого тайму.

Скласося враження, що миколаївці приїхали в гості до аутсайдера за двома очками. Посилено шукаючи шляхи до воріт «Зірки», корабелі частіше густо оголяли тили, що дозволяло «Зірці» проводити гострі контратаки, в якій брали участь Сергій Лактіонов, Ярослав Бобил, Ігор Резниченко, Сергій Алексєєв. Одна з та-

ких контратак в другому таймі стала фатальною для «Суднобудівника»: Сергій Лактіонов вправно обігравши двох захисників гостей, виклав м'яч, як на блюдечку, Сергію Алексєєву — 3:0.

А як же атака миколаївців? Очолюваний відомим за виступами у «Чорноморці» та нікопольському «Колосі» Юрієм Горячевим, напад гостей створив кілька сприятливих нагод для взяття воріт «Зірки». Але досить надійно грав воротар Олександр Котов, своєчасно підчищав огріхи своїх молодших товаришів досвідчені Валерій

Самофалов та Михайло Паламарчук. Та й завершальні удари гостей не відзначалися точністю.

Так, прихильники «Зірки» задоволені: здобута важлива і водночас красива, переконлива перемога над однією з провідних команд зони. Та, на жаль, «Зірка» привчила свого болільника тільки до коротких спалахів. Невже матчі зі СКА (Одесою) та «Суднобудівником» — лише спалахи? У це не хочеться вірити...

Учора «Зірка» грала у Кривому Розі з «Кривбасом».

А. ШПАК.

се нове і прогресивне в торгівлю.

Світлана ЯЦЮК, економіст по вивченню запитів і кон'юктурі оптово-роздрібного об'єднання «Спорттовари»:

— Буду говорити коротко, по пунктах. Отже, треба

1) поговорити з колективом, вияснити проблеми, недоліки в організації роботи і пропозиції кожного;

2) об'єднання нове, тому слід вивчити досвід молодіжних центрів Прибалтики, Києва, соціалістичних країн;

3) вивчати молодіжні запити;

4) укладати договори на пряме постачання, самим вибирати потрібний товар, і систематизувати вільні закупки товарів на ярмарках;

5) розширювати роботу з кооперативами, і не тільки в області, навести контакти із швейними училищами;

6) організувати конкурс моделей, тоді навіть учениці можуть (найкращі серед них) невеличкими партиями шити;

7) при показі моделей зразу ж організовувати виставку-продаж;

8) ціни на молодіжні товари в нас дуже високі, то-

му треба контактувати з виробничниками і якимось знижувати ціни: дати модну, але дешеву фурнітуру, наприклад.

Людмила ТУМАНОВА, економіст:

— Постараюся також бути лаконічною. Не буду повторювати вже сказаного, додам тільки нове.

Укладати договори з підприємствами треба тільки на невеличкі партії, бо інакше товар буде залежуватися. А якщо товар не продається, то знижувати на нього ціни за рахунок виробничника. Зовсім нехорошо продукцію відправляти назад.

Обов'язково повинні бути присутні на художній раді підприємства представники об'єднання, а на виставках-продажах — виробничники. Багато дасть для пропаганди нашої моди (це варто робити обов'язково) укладання договорів з Будинками моделей.

Ми як молодіжне об'єднання повинні формувати і смаки молоді. Як? Демонструвати моделі в колективах — інститутах, фабриках, школах. Заодно вивчаються б і запити диференційовано — за соціальним станом.

Є ще багато задумок у

суто організаційно-виробничих питаннях (торгівля за зразками, обов'язково кафе в магазині, визначення коефіцієнту трудової участі), але в основному мій план такий. І робити його треба з міцним, справді демократичним колективом. Думаю, ми на роботу приймали б також за конкурсом.

13 серпня 1988 року

ОСТАННЯ РЕЛІКВІЯ

— Чи не підкажете, де знаходиться іподром? — допитувалася я у перехожих, коли одного недільного дня на очі потрапила афіша про сьомий день випробувань верхових коней.

— Колись був на Черемушках, а тепер... Хтозна... — відповідали одні.

— Здається, на Завадівці, — непевно говорили інші.

— Та ні ж, на Завадівці — мототраса, а це десь на Масляниківці, — заперечували треті.

Нарешті якийсь дідусь назвав вірну адресу:

115-м до кінцевої, а там недалеко. Від зупинки справді було недалеко, однак перепитувати довелося, бо жодної ввіслюки чи опізнавального знаку не було. Ворота стаєнь були відчинені, але, інтуїтивно вловивши, що відвідувачам заборонено входити туди, наважання, по ріллі обійшла невеличкі приміщення.

Іподром чорнів двома колами пересохлої землі, вабив зеленим мальовничим полем. Трибун чи якогось підвищення для спостережень за скачками, крім невеличкої суддівської башти, не побачила. Нестерпно пенело сонце, від задухи нічим було дихати і нечисленні глядачі, що були на іподромі, ховалися в затінку нушів. Води годі було шукати, і кіровоградці з заздрістю поглядали на гурт людей, котрий з гономом вишшов з автобуса, побрязкуючи пляшками з лимонадом в «авоськах».

З колгоспів приїхали. «Боліти» за своїх верхових, — пояснила мені симпатична жіночка.

— Ви часто буваєте тут? — спитала. У відповідь та стелула плечима:

— Приходжу інколи. Раніше жили в П'ятигорську, тож пристрасно мала до скачкового коня, — розповідала охоче. — Там шонеділі — не скачки, а свято, справжнє видовище! Уболівальників — тисячі. Трибуни, музика, буфети. Суперечки знавців, ставки... Цінаво! А тут — янось все жалюгідно, провінційно.

«І ч, яка вередлива! — подумки не погодилася зі своєю співрозмовницею. — Сначні — це завжди гарно й мальовничо».

Однак, мене дійсно чекало розчарування. З'явилася суддівська бригада, зайняла свої місця на оглядовій вежі, тріскачій голос оголосив: «Перша скачка. Розігрується приз порівняння для коней 3—4 років чистокровної верхової породи. У випробуваннях беруть участь: кінь Ентузіаст з колгоспу імені XXV з'їзду КПРС Добровеличківського району, тренер Репетир, жокей Крутий. Під номером 2 — кінь Еспарцет...».

Вершники у мальовничих камзолах, високіх чоботях, повагом ступаючи, вели під вуздечку коней. Гніді, руді, коричневі, гривасті, з довгими граціозними шиями, вони давали собою милуватися, піднімаючи граціозно ноги в білих, наче нафарбованих панчішках.

Гулко, на високій ноті вдарив дзвін. І в ту ж мить чотири вершники, що вже нетерпляче поглядали на оглядову вежу, помчали по великому колу. Глядачі обліпили ажурну огорожу, підбадьорливо закричали, загукали на поле. Спортивний азарт охопив і мене, хотілося «боліти», переживати. Стежила за гнідим жеребцем Еспарцетом, що мав, як вказувалося у програмці, славний родовід.

Але за курявою, що знялася вслід вершникам, годі було розгледіти камзол жокея, а на далекій відстані по той бік страхового кола — і зовсім згубила з очей красеня-коня. Згадала про трибуни в П'ятигорську і вирішила попроситися на оглядову вежу.

Йшла шоста скачка на приз «Аврорі» для кобил двох років чистопородної верхової породи.

— Янек, Янек, давай! Ну ж! — уболівала за котрогось із вершників миловидна жінка.

Весело проспівав дзвін, сповіщаючи, що дистанція пройдена. Невеличкий, потемнілий від часу, дзвін мав напрощад мелодійний гарний звук, був прикрашений по обідку дрібним візерунком.

— Це з довосенних часів, — пояснила сусідка, побачивши, як я затримала погляд на цьому незмінному атрибуті іподрому. — Коні дуже слухають його. Він може сповіщати не лише про початок і кінець скачок, а й давати інші команди. У коней тонкий музичний слух...

Ми познайомилися. Наталя Іванівна Мумига працює днювальною на іподромі. Закінчила сільськогосподарський інститут, кохається в конях, умілий вершник, гарний тренер. Пише вірші.

— Вони такі розумні, — ці коні. Відчувають, хто їх любить, а хто просто так. Прийдеш, бува, у дейнічок, з потривожею душою, а кінь скося тільки погляне на тебе, і неспокійно вже ногами пряде... От, Ян Харкомич — жокей наш — вроджений вершник.

За кілька хвилин я вже знала, як підраковуватися бали, коли розігруються Великий літній приз, Великий спринтерський, приз обмінувальний, сільських коней на іподромі, з якою метою проводяться щорічні випробування коней.

— Та що це я все наче казку розповідаю, хвалюся. Тут знаєте скільки проблем? — спохватилася Наталя.

ЧОМУ ПЛАЧЕ ГРОХОТ?

Не кожна область в республіці може похвалитися розвиненим конярством. На Кіровоградщині два кінзаводи — Олександрійський та Онуфріївський, багато колгоспів мають плеємні ферми, створено обласне плеємоб'єднання. Кіровоградські скакуни відомі в країні як швидконогі й витривалі, не раз брали участь у всесоюзних і навіть у міжнародних змаганнях, скачках, відомих заїздах. Від продажу породистих коней господарства мають чималі прибутки, зрозуміло, й престиж, славу. Однак, цю роботу передусім нелегка копівка плеємної роботи, вирощування, заїзда і тренування коней. Неабияке значення для досягнення кінцевої мети, як висловлюються фахівці, — доведення коней до порядку — має іподромне випробування їх. Щороку господарства області й обласне плеємоб'єднання привозять в Кіровоград найкращих своїх вихованців — випробування проходять шонеділі від травня до середини серпня. Вони дають змогу виявити інтер'єрні якості коней і відібрати найкращих представників породи для плеємного використання, визначають їх спортивну долю. Верхових коней використовують на максимальну швидкість у скачках від 2 до 4-річного віку на дистанціях 1200, 2400, 3200, 4000 метрів. Від того, як покаже себе кінь у скачках, скільки набере балів, які призи завоює, залежить і оцінка його спеціалістами, можливість продати його вигідно. Тобто, саме тут, у сезоні випробування, найтісніше переплітаються інтереси економічні, спортивні й, а б сказала, суто естетичні.

Нинішнього року на іподром доставили своїх коней колгоспи імені XXII з'їзду КПРС, «Правда» Добровеличківського, «Росія», імені Леніна, імені Ленінського комсомолу Новоукраїнського, імені К. Маркса Маловеличківського районів, обласне плеємоб'єднання — більше шістдесяти голів. І кожен скакун — один одного кращий.

— Коні люблять скачки, вони заражаються духом суперництва набагато гостріше, ніж люди, відчувають день змагання, — охоче вводила мене в курс справ Н. І. Мумига.

Підходила до конного жеребця, до конної кобилки, розповідала про них з ласкою, любов'ю.

— Це — Бегистал, син славнозвісних Береста й Грізної. Потенційні дані його дуже високі.

— А чому в нього пов'язка на нозі? — цікавила.

— Ногавник називається, — відгукнулася мій добровільний гід, коли оглядаємо після скачок господарство. — Травмувавсь ось тут на скачках. Тренер М. І. Попков всю зиму виходжував його. Тепер кінь в порядку, однак ногавник знімати рано.

Довгоногий рудий жеребець, над яким на поперець висіла табличка: «Буфер, к-сп «Росія» Новоукр. р-ну», важко поводив боками — не міг віддихатися після скачок. Очевидно, нелегко вони далися йому.

— А це мій улюбленець — Грохот. Гляньте, який красень, — відчинила Наталя Іванівна дверцята відділення.

Вороний жеребець неспокійно тупцював, хитав головою, а з великих темних очей котилися сльози.

— Він що, плаче? — я була вражена.

— Плаче, — зітхнула днювальна. — Не взяла його на випробування. Минулої неділі на скачках позбивав сухим груддям бабки, — це вище копів. Ще не загоїлися.

— А чому одні коні стоять у окремих відсіках, а інші — прив'язані? — питаю.

— Оце і є одна з найгостріших наших проблем. Відсіки — це дейнічки. Їх на всіх коней не вистачає, от і ставимо в ясла. Неподобство це. Адже в яслах коні кусаються, травмуються. Нещодавно була гроза, більшість коней з жаху металися в яслах, позбивали коліна, вийшли зі строю, та хіба тільки це одне обурює. Однак, ви краще про це поговоріть з хлопцями.

Хлопці — конюхи, тренери, їздіці — в розмову вступали охоче. Зібравшись під крилатою яблунею на довгих лавах навколо саморобного столика з болем повідали про своє життя-буття на іподромі.

— З 1973 року привожу сюди коней, — розповідав Іван Михайлович Кацун, тренер колгоспу імені К. Маркса Маловеличківського району. — Ну, хоча б щось змінилося на краще за цей час! Образило — готуєш, доглядаєш, лелієш коней, а привезеш сюди на випробування — через кілька днів уже є травмовані, хворі. Хіба це діло...

У відділенні цього колгоспу стояло 15 коней, четверо з них були травмовані. І. М. Кацун у колгоспі завідує плеємферою, веде селекційну роботу. Торік господарство продало спортивним товариствам країни 9 скакунів, мало від цього п'ятнадцять тисяч карбованців чистого прибутку. Нинішнього року відправлено вже 6 голів. Яна доля чекає цих 15, що проходять випробування? — це питання дуже турбує І. М. Кацуна.

— Ветлікар працює на іподромі за сумісництвом, — продовжував розмову В. Б. Гуляр — тренер колгоспу імені XXII з'їзду КПРС Добровеличківського району. — З'являється сюди лише вранці. Зробити необхідні ін'єкції, обхід — і все. А трапляється щось з конем вдень, — поки знайдеш ветеринара, поки приїде хтось сюди, й загинути може скакун.

— Ізолятора як не було 15 років тому, так і нема, — додає І. М. Кацун. — Скільки вже говоримо в плеємоб'єднанні про це, домагаємося в директорів іподрому, які міняються майже щороку — даремно. Ось захворів кінь з Новоукраїнського району грипом — уже все відділення хворе, через кілька днів й інших лікуватимемо.

— Маштарок не вистачає, дерев'яні стружки для підстилки і то привозять вряри-годи, — наперербі говорили стурбовані доглядачі. — А коло, скакове коло яке! І зоремо його, й боронемо — а груддям сухе б'є бабки коням, та й усе. Чорнозем є чорнозем. Якби ж завезти піску, розрівняти...

— Бачили, Буфер мокрий стояв у дейнічку? Злочинці ми — а не тренери, доглядачі. Мокрого коня ставимо у відділення, гробимо його здоров'я, — гарякували одні.

— А що робити? Якби була вертушка — прив'язав би скакуна до неї — нехай ходять по колу, холоне, — розводили рукамі інші.

— Випасати ніде коней. Подивіться, там, де мають бути лави для коней — городи працівників плеємоб'єднання, так би мовити, дачі.

Розмову ледве вдалося спрямувати в спокійне, ділове русло. І, безперечно, емоції молодих конярів можна зрозуміти — не відчувають вони турботи про себе, своїх вихованців на іподромі. Більшість з них — люди хоч і молоді, але досвідчені, уміють рахувати колгоспну копівку, дбають про престиж своєї професії. Нинішнього року, перейшовши на нові умови господарювання, обласне плеємоб'єднання уклало договори з господарствами району, за якими зобов'язувалося створити належні умови на сезон випробування. Однак, умови ті так і лишилися на папері. Якщо раніше тренери, їздіці, конюхи з колгоспів зараховували сезонними працівниками іподрому і вони вважали своїм обов'язком «вбивати» вчасно ті ж самі стружки з заводу імені Кірова, турбуватися про норми і т. д., то тепер усі ці турботи мало взяли на себе обласне плеємоб'єднання. За це господарство повинні перераховувати обласній гроші. І невеликі. БО УТРИМАННЯ ОДНОГО КОНЯ НА ІПОДРОМІ ЗА СЕЗОН ОБ-

ХОДИТЬСЯ У 147 КАРБОВАНЦІВ. (Раніше за утримання коня не перераховувалися, а кожен колгосп забезпечував своє відділення кормами, всім необхідним. Для порівняння скажу, що у Львові перебування на іподромі за сезон обходиться господарствам у 90 карбованців за голову, умови ж створені набагато кращі, ніж у Кіровограді).

У ролі пасинків опинилися не лише коні, а й люди. Гуртожиток, збудований на іподромі ще в 1963 році, давно потребує капітального ремонту, став тісним і незручним. Темні кімнатки з низькою стелею, деякі — навіть без вікон, або ж вибитими шибками. Убогі меблі, нема кухні, вода подається з перебоєм... Та навіть такого жалюгідного притулку не вистачило тренеру з колгоспу «Росія» В. В. Науменку — він спить у маштарці. Якщо рахувати, що поблизу нема магазинів, то доводиться лише дивуватися, як витримують у таких умовах в довгостроковому від'їзді люди. А доглядачами ж тут здебільшого сільські хлопчачі-школярі!

КОНІ МОЇ, КОНІ...

Андрій Федорович Максименко — зоотехнік, він же в одній особі й директор іподрому, котрий нагодився на розмову, — вислуховував претензії й нарікання молодих конярів спокійно, не поспішав заперечувати. Діждавшись, поки запал вищухне, некаптивно почав відповідати на мої запитання, розказувати про іподром. І виходило так, що «сезонники» мають бути вдячними йому, бо все тримається лише на особистому ентузіазмі, турботі. Треба сказати, що доля правди в цьому є, організації сезону випробувань у плеємоб'єднанні не надають належної уваги, не утруднюють себе навіть відвіданням іподрому. В суддівську бригаду, наприклад, того дня випробування були включені спеціалісти плеємоб'єднання, але їм, очевидно, шкода було втрачати вихідний день — ніхто на скачки не з'явився.

Поверталася з іподрому з тривожними думками, бо хоч і не хотілося бути категоричною, подумки погоджувалася з Наталією Іванівною: «Нема господаря на іподромі. Недооцінюють коней — такі красені верхові. Так ціняться наші вавози»...

31 липня на іподромі відбулася виставка коней і знамените свято «дербі» — зі скачками, врученням призів. Не буду детально про нього розповідати, бо, якщо відверто, мало чим воно відрізнялося від звичайних недільних випробувань — віяло від його організації якимись примітивізмом, відбувальною.

— Усе, сезон закінчується, — почула, як полегшено зітхнув хтось у гурті гостей. — 7 серпня — останні скачки.

Тан, сезон закінчується. Незабаром підіб'ють підсумки, підрахують бали, багато покуців із спорттовариств уже придивилися до коней, слідом за тренерами рушають в господарства, в плеємоб'єднання, щоб оформити купівлю-продажу...

Чомусь подумалося: а більшість же відрапортує — сезон був, мовляв, вдалим, випробування пройшли успішно. І в голові молоточком відстукували слова І. М. Кацуна: «Жодної проблеми не вирішено за 15 років. Нічого не змінилось на краще».

Донька дізнавшись, що я побувала на іподромі, з захопленням розпитувала про коней, слухала, широко відкривши очі, як планав Грохот.

— Була б у нас кінноспортивна школа, — мрійливо сказала. — А може відкрийте незабаром?

— Обов'язково відкрийте, — не хотілося розчарувати її. Про те, що розмови навколо спортивної школи на базі іподрому, будівництва нових господарських і навчальних корпусів, ведуться на всіх рівнях не один уже рік, я не сказала. Мабуть тому, що вірою: перейдуть же моїм у нашому місті від слів до діла. Зобов'язані перейти.

Н. ЗЕЛІНСКА.

м. Кіровоград.

Будемо й далі мовчати?

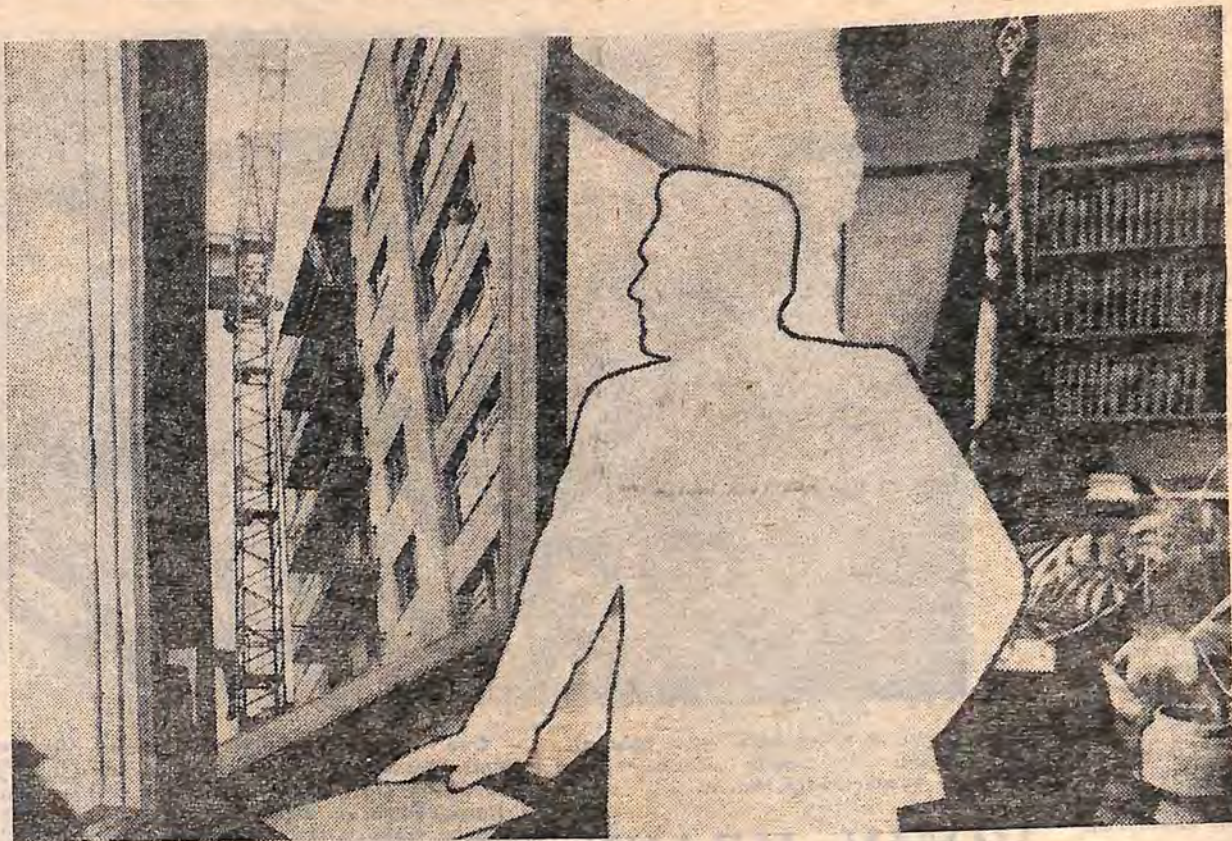
В АЖКО уявити, щоб це було можливим кілька років тому, — нерідко такі слова можна почути з приводу ХІХ Всесоюзної партконференції. Цілком погоджуюсь з цим, бо й справді навряд чи хто з нас може згадати таку атмосферу розкритості, такий відкритий обмін думок на найвищому рівні.

І все ж... Я більше мрію про те, щоб слова: «важко уявити, щоб це було можливим раніше» лунали не тільки з приводу гласності, а з приводу... широкого асортименту м'ясних і молочних виробів у наших магазинах, з приводу зникнення черг за дефіцитом, з приводу того, що колгоспники перестали їздити в місто за покупками...

Мрії, відірвані від реальності життя? Чи, навпаки, надто заземлені, споживацькі настрії? Але ж і гласність, погодьтесь — не самоціль, а необхідне знаряддя для того, щоб найкраще вести перебудову, одна з головних цілей якої... Правильно, підвищення добробуту кожної радянської людини. І я повністю підтримую думку, яку висловив ти, хто виступав на Всесоюзній партконференції. Про те, що слова про перебудову загрожують знеціненню, якщо ми не підтвердимо їх конкретними і реальними справами. І, в першу чергу, — вирішенням продовольчої проблеми.

Саме в цьому аспекті і пролунали в доповіді М. С. Горбачова справедливі критика на адресу нашої області. Звичайно, навряд чи кому з моїх земляків було приємно почути її, але ось про що подумалося: може, хоч це стане приводом для серйозної розмови про те, як іде перебудова на Кіровоградщині? І дуже, дуже не хотілося б, щоб розмова про наше відставання звелася до край несприятливих погодних умов.

Невже знову будемо мовчати, що, скажімо, в нашому райцентрі — це у віддаленому селі, а в райцентрі — далеко не кожного дня можна купити буханку

РІШЕННЯ ПАРТКОНФЕРЕНЦІ НА МІСЦЯХ ПОВИННІ АКУМУЛЮВАТИСЯ В КОНКРЕТНИХ СПРАВАХ. ДЛЯ УСТИНІВКИ ЦЕ — БУДІВНИЦТВО НА СЕЛІ, ЗВЕДЕННЯ ТЕЛЕВЕЖІ, НАЛАГОДЖЕННЯ ВОДОПОСТАЧАННЯ — ТАК ВВАЖАЄ ВИКОНРОБ В. ЧЕРКАС.

хліба (я вже не кажу про масло чи ковбасу)? Слід, мабуть, обмовитись, що Устинівський район вважається найвідсталішим в області (на останньому пленумі райкому партії називалися такі цифри — з початку п'ятирічки 15 із 16 господарств не виконали планів виробництва і заготовів зерна, надано державі 4 тисячі тонн зерна, понад 40 тисяч тонн цукрових буряків). Або такий штрих — директор місцевого побутокombінату відзначила нещодавно на сторінках «районки», що такого комбінату — немає на увазі його жалюгідне оснащення та умови роботи побутовиків — немає в жодному райцентрі. Але це відставання не виняток, швидше навпаки — саме у нас, думається, і зосереджено проблеми, які в тій чи іншій мірі характерні для інших районів області.

Скажу відверто: я тут буквально чудом (а точніше — за сімейними обставинами) залишився працювати після того, як сім років тому прибув разом із товаришем з направленням після закінчення технікуму. Товариш, Сергій Штока, ледве дочекався, щоб відрізувати палець дві роки. По-перше, житло немає — в районі взагалі з цим туманні перспективи. По-друге, води немає в Устинівці. Щоправда, раніше був колодязь біля автовокзалу, але не вбере-

ли, пішла туди солярка, і тепер, кому як властиво привезти води... По-третє, навіть робітничої їдальні немає і одне кафе на всю Устинівку, в котрому можна перекусити тільки в тому разі, якщо не завезли туди пива. А додайте до цього таку «дрібницю»: досі у нас немає власної телевізійної ретрансляційної вежі, а це значить, що жителі району в кінці ХХ сторіччя не знають, що таке хороше зображення на екрані своїх телевізорів... А лаяня, пам'ятаю, будуватися ще з моменту мого приїзду сюди...

Кажу про все це тому, що вирішення продовольчої проблеми у значній мірі залежить від соціальної програми на селі, до чого у свою чергу причетні і Устинівська міжгосподарська пересувна механізована колони, єдина будівельна організація в районі, де я працюю виконробом. І той факт, що за останні 7 років населення району скоротилося на кілька тисяч, думаю, є своєрідним позначником того, як ми, будівельники, задовольняємо потреби сільчан.

Сьогодні навряд чи можна говорити про якісь реальні зрушення в нашій роботі, а між тим із вирішення проблем саме в нашій будівельній організації треба починати боротьбу з відставанням.

Почну з того, що наша

механізована колони просто не в силі будувати протягом року більше 2—3 об'єктів. Тому й стоять «заморожені» телевежа, лазня. А з 16-квартирного будинку, квартири в котрих так чекають трудівники, переключившись з будівництва гуртожитку. І це теж треба. А ще ж повинні в цьому році здати і пожежне депо...

Ось деякі цифри. Щоб задовольнити потреби в будівництві, Устинівський цегельний завод повинен виробляти в рік 2—2,5 мільйонів тонн цегли. Але звідки їм взятися, якщо майже кожен, хто потрапляє сюди вперше, не може приховати здивування від допотопної технології і відповідно — умов праці (до речі, подібні становили і на інших заводах області).

Цегельний завод — сезонний, працює тільки влітку. Але справа в тому, що й тоді він працює далеко не завжди: стоїть через те, що не працює напівавтомат, що не везли воду.

До речі, про воду. Від такого сутужного становища, що склалося з водою в Устинівці, потерпає не тільки цегельний завод, а й інші підприємства, наприклад, пекарня. І якщо не віритися, що це становить безвихідь, і що протягом багатьох років неможливо вирішити проблему. Так, вона з тих, які звикли називати глобальними. І звичайно, завжди є злободенніші питання, які краще

необхідно вирішувати тільки сьогодні, а решту відкладають на завтра. Але ж скільки ж можна відкладати?

Хоча, зрозуміло, для вирішення цієї проблеми, як і будь-якої іншої, потрібні фінанси. А де їм взятися, якщо, наприклад, з нашою механізованою колоною, яка існує на основі зборів пайовиків, колгоспи повинні розраховуватися грошима, але фактично просто «перереганюються» борги з однієї кишені в іншу...

Серед головних причин таких малих потужностей нашої будівельної організації — нестача людей, кваліфікованих кадрів. Справді, соціальні умови, про які я вже говорив, не сприяють закріпленню кадрів, в тому числі і молодих спеціалістів. Не кажу вже про організацію праці. От ми зітхаємо, наприклад, що гірничо-збагачувальний комбінат окислених руд, що будується в Долинській, «витагує» людські ресурси з навколишніх районів, в тому числі й з нашого. Але ж як будуть у нас триматися люди, якщо, скажімо, на розчинно-бетонному вузлі майже всі роботи виконуються вручну. Або надходять з Кіровоградського заводу залізобетонних виробів блоки, які лише на 50 процентів відповідають держстандарту. І ми змушені робити суцільну штукатурку замість того, щоб тільки шпаклювати. Або цегла,

яку ми отримуємо з інших міст і яка повинна транспортуватися в піддонах. Не згадаю, коли таке й було, транспортують тільки «бросом».

Веду до того, що всі ці та інші болючі питання існували і рік, і три, і десять літ тому. Єдине нове, що з'явилося у нас під перебудову, — «Обласколгосбуд» перейменований на «Облаграбуд». Всі інші залишилися. Як хотіли нам план «згоря», так і диктують. Невже ми гірше знаємо, що нам будувати в першу чергу, переходячи зі своїх можливостей? Наказали будувати свинокомплекс в колгоспі імені Леніна. Почали. Потім «заморозили». І потім нається довгобуд зі всіма звідси наслідками — штрафами і т. д.

Я говорив в основному про те, що хвилює будівельників, але час вже серйозно і принципово розібратися: як взагалі іде перебудова на Кіровоградщині. Причому треба не робити не тільки на спеціальних засіданнях, яких, мабуть, було вже проведено чимало, а гласно і відверто. Тому що критика на адресу області на Всесоюзній конференції і на останньому Пленумі ЦК КПРС, впевнений, навряд чи залишила байдужими трудівників області, які все-таки є що сказати і що запропонувати в ході обговорення нинішнього становища. Бо вже зараз ясно, що методи, котрими працювали досі, не спрацюють... Однак, судячи з обласної і місцевої преси, цієї занепокоєності чомусь не відчувається.

І мова йде не про те, щоб притягти до відповідальності тих керівників, які, мовляв, не перебудовувалися і не впроваджують перебудову на місцях — ми всі відповідальні за перебудову. І багато що можемо зробити самі. Наприклад, частково вирішити ту ж саму житлову проблему — спробувати організувати у нас МЖК. Треба тільки, щоб було кому цим займатися.

Закінчуються жнива. Урожай, який обіцяє бути багатим, не може не радувати серце хлібороба. Давно такого урожаю не було. І потрудилися хлібороби на славу. Настане день, коли ми будемо поздоровляти трударів з великим успіхом. Не хочеться тільки, щоб в цих аплодисментах потонули слова про необхідність перебудови. Але ж проблеми залишаються...

В. ЧЕРКАС,
виконроб Устинівської міжгосподарської пересувної механізованої колони, секретар об'єднаної комсомольської організації.

ПІСЛЯМОВА КОРЕСПОНДЕНТА:

Устинівка — селище відносно невелике. І цей кумедний, що стався зі мною, епізод, як з'ясувалось потім, набув розголосу. Бажаючи дізнатись, чи й справді на цегельному заводі такі допотопні умови праці, я застав його директора, Володимира Архиповича Солдатенка, за складанням списків — завод «запрацював», але тепер треба було шукати людей...

— Прізвище? — запитав Володимир Архипович.

Я сказав.

— Так, — він записав мене до списку, — сьогодні вийдеш на роботу чи завтра?

І хоча кінець кінцем потім все з'ясувалось, звернувши увагу на те, що в списку значився і другий секретар райкому комсомолу Юрій Швигол, котрий взагалі-то виходець з цієї колони і от тепер у скруті хвилю покликає на допомогу своїм колишнім колегам.

Згадалося, як інструктор райкому Микола Олійник, говорив про те, що три місяці було не до комсомольських справ.

— А що ж підводило?

— То сіно, то кабачки, то ще щось. Як настає гаряча пора в колгоспах, тільки й астигаємо крутитися, допомагаємо і там, і тут.

Втім, ця ситуація характерна не тільки для Устинівського району. На жаль, це ж можуть сказати комсомольські організатори і в інших районах. Чому «на жаль»? Та якраз тому, що організатори...

Ми зараз говоримо про те, щоб повернути партійним комітетам їхні первіснотергові функції — організаторські, політичні і виховні. Думається, це в повній

мірі стосується і комсомольських комітетів, які сьогодні вже змирилися з функціями «пожежної команди».

І саме це — один з тих резервів, які ми ще не використовуємо в ході перебудови.

Василь Черкас писав про те, що треба комусь спробувати зайнятися МЖК. Кому ж, як не райкому комсомолу? І якщо молодь, яка отримає перспективу гетьманою заводі, то невже не буде гірше, ніж «латання дірок» членами райкому?

До речі, деякий початок подібної роботи в Устинівському районі є. Тут запроваджені наболілі питання. Один з результатів — райкому комсомолу вдалося довести вдалеся проводити ці зустрічі регулярно.

І ще. В розмові зі мною Василь Черкас зітхав: — Молодь якась відчужена, не розмовляють. Якось у відчай запитав одного з вас...

Це вже стосується виховних функцій комсомольських комітетів. Ми багато говоримо про те, що все залежить від ініціативи на місцях, від нас, рядових, серед цих рядових...

Перебудова стилю роботи комсомольських комітетів. — це лише один з аспектів проблеми нашого відставання у перебудові, про яку говорив В. Черкас. Думається, нашим читачам буде про що сказати з приводу цієї та інших проблем. Чекаємо ваших листів.

13 серпня 1988 року

„Сексуальний маньяк, статевий розбійник“, — пов-
торювала Надія Кирилівна, атестуючи свого зятя на-
чальникові його цеху на „Червоній зірці“. В листі ж до
редакції розповіла про доччиного чоловіка дещо спокій-
ніше:

«У НАС в Душанбе служив Ігор Воробйов (ім'я та
прізвище змінено — АВТ.) з Кіровограда. Служив там, де ми жили (чоловік офіцер запасу), побачив нашу дочку І, як говорив, полюбив на все життя. Ще рік служив у Фрунзе, потім приїхав знову в Душанбе. І чекав чотири роки, поки дочка закінчила музичну школу і перший курс інституту мистецтв. У липні 1986 р. після весілля вони поїхали в Кіровоград, прописалися. Поки не було дитини, було стерпно. А з появою дитини почалися й труднощі. Він не хотів помагати, після роботи йшов грати в доміно чи футбол. Його бабуся допікала дочку. Вона інвалід, нікуди не виходить. Почалися скандали. І що найбільш боляче і образливо: у нього виявилася ще дитина. Перед армією він лишив вагітну сусідку Ларису. Народилася дочка Олена. Очевидно, від дитини й ховався він усі ці роки. Інакше як зрозуміти, що коли дочка поїхала на сесію, влітку 1987 р., він загубив. Сусіди підтверджують, що він зустрічався з дівчатами до від'їзду дочки на сесію, бачили його неодноразово. Значить, не було любові.

У квітні 87-го його забирали на роботу в Черноби-
ль. Однак йому довелося терміново робити опера-
цію апендициту, через що відклали відправку до
жовтня 1987 р.

У кінці вересня він відправляє мою дочку з дити-
ною до нас у Душанбе, нібито на час перебування
в Чернобилі, а потім обіцяє тут звільнитися й при-
їхати у Чернобиль, як не візьмуть, то відпрацює два
місяці й теж приїде. Дзвонив у жовтні, листопаді, що
не знаходить собі місця без них. І раптом замок. У
кінці 1987 р. одержали від нього листа, що зіспу-
вав усім життя, простити його за це не можна, але
жити по-їй він не зможе, а вона за його вказівками
не зможе. Краще розійтись. Потім були дзвінки з
погрозами з його боку, що поки дочка не подасть
на розлучення, то не одержить контейнера зі своїми
речами. Я дочку тільки влаштувала на роботу в му-
зичну студію. Їхати в Кіровоград не було сенсу
при таких погрозах.

І яке ж здивування і біль були, коли по приїзді в
Кіровоград 10 липня цього року ми взнаємо, що ще
одна буде від нього родити. Який підлий!

Чергова жертва. Значить, коли він присягався, що
приїде до нас назавсім, та вже була вагітна.

Прощу вас опублікувати цю статтю, щоб уберегти
від горя, сиріт чергову жертву.

Сусіди свідчать (підписи, адреси).

був із нею знайомий до
армії, потім би й одру-
жився, але вона вийшла
заміж, потім ще раз, має
кілька дітей, зараз ви-
їхала не знаю куди. Свє-
та мені колола під час
сварки, що дочка наша
не від мене, а зозла і
придумав про дитину
від Лариси...

А звідки ж узялося в
листі «народилася дочка
Олена»? Якщо все це
лише Ігореві слова, які
Світлана передала мате-
рі, то як би це він у гні-
ві й люті (в спокійному
стані й при добрих взве-
минах такого не скажеш,
це й Світлани стосуєть-
ся) згадав ім'я дитини
напівзабутої дівчини? Чу-
жій дитині? Тим більше,
що з пам'яттю в Ігоря
іноді... не тес. Я запита-
ла, коли ж він познайо-
мився з нинішньою дру-
жиною, він відповів:
«Треба в неї спитати. В
мене немає пам'яті на
дати й жіночі імена...».

В ТІМ, забувкуватість
(про людське око)
тут якраз була б дореч-
ною. Досить уміти лічи-
ти до десяти, щоб, спів-
ставивши дати, з'ясува-
ти, що між від'їздом

ся, бо «вони помиряться,
а ми винні будемо». Та
й не зобов'язаний ніхто.
І недікатно це. «Наді-
йшов би сигнал, то ми б
поцікавилися, що там і
як», — пояснили Ігореві
майстер і заступник
парторга.

Так же і редакція —
«за сигналом». Особисте
життя ніби кожен і сам
владствує, а настає ж
момент, коли один уже
не розберешся. Я осо-
бисто, на відміну від ба-
гатьох, не засуджую лю-
дей за такі скарги і спо-
віді. Правда, Надія Ки-
рилівна просила нас не
допомогти встановити,
хто правий, а хто винен —
вона просила у дзвони
пробити про винного!

Що ж, аби, як вона по-
боюється, запобігти подіб-
ним жертвам, ми заради
профілактики запрошує-
мо до редакції дівчат,
жених котрих підозрю-
ються у... Хай шепнуть,
ім'я свого непевного
друга, і ми скажемо, чи
той це, кого ми тут на-
зивали Ігорем Воробйо-
вим... Жарт. Грубуватий
і невеселий.

Дуже невесело було й
говорити про Ігореву
доньку. «Я від дитини
відмовлятися не зби-
раюся...» А вона ще
не встигла запам'ятати
батька, а вже треба за-
бувати. Приїздила неда-
вно разом із Надією Ки-
рилівною та Світланою,
уже вміє говорити. Її
запитали, як звали маму,
бабусю, діда, спитали й
про тата. Дівчинка роз-
губилася, але знайшла
вихід: «Дід Толя».

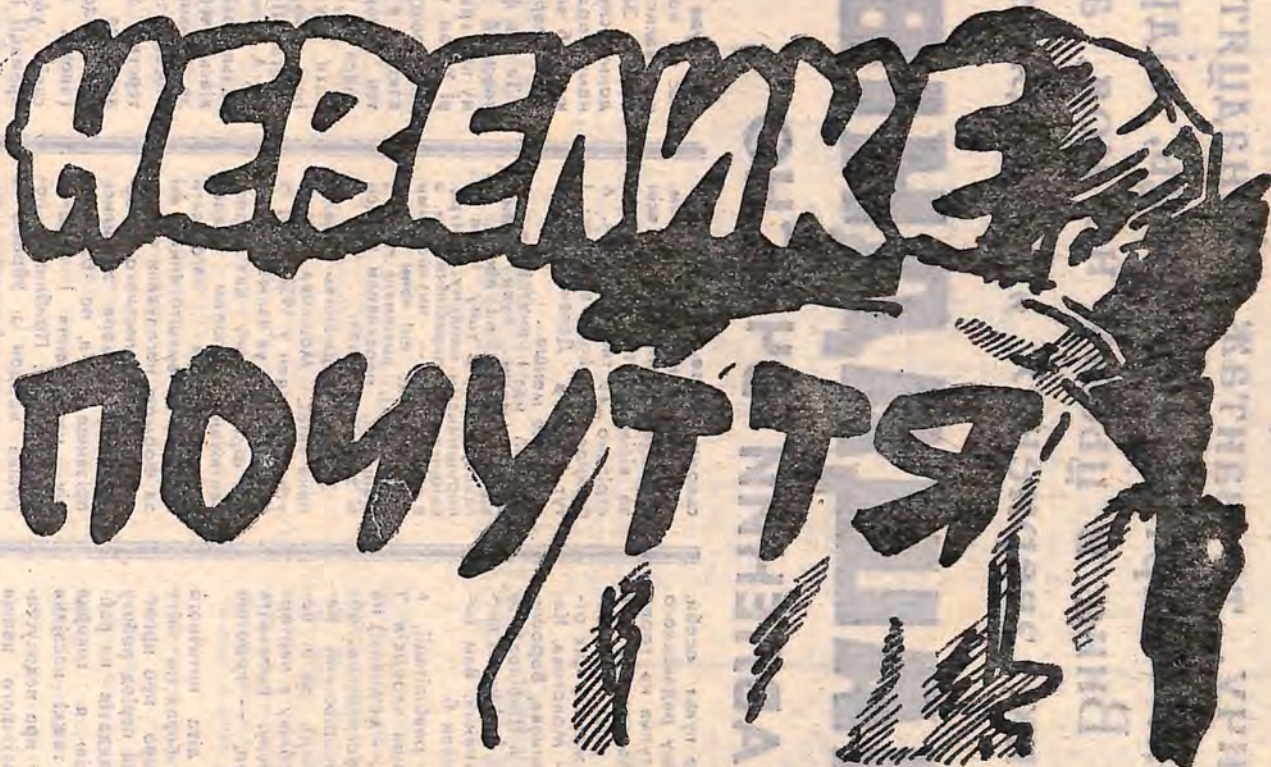
— Неправильно, — це
Світлана, — треба каза-
ти «Тато Саша»...

ІГОР дуже не хотів
говорити про по-
дальші Світланіні пла-
ни. «Ми розійшлися мир-
но, оце, мабуть, єдиний
раз поговорили відвер-
то...». Та мені здалося,
що Ігор хотів би, щоб
Світлана вийшла заміж.
Обмовився про хлопця,
з яким вона знайома
вже три роки. Якби од-
ружилася саме з ним,
то виходило б, що не
тільки Ігор перестрибнув
з одного шлюбу в ін-
ший, а й вона готувала
собі ґрунт...

Тут уже помагати ні-
чого. Пізно. А тим, кому
ще можна? У журналах
«Радянська жінка», «Ра-
ботница», «Крестьянка»,
жизневику «Семья» мож-
на почитати на чужих
помилках. Та хто їх ре-
гулярно читає, ті статті?
Хто приміряє прочитане
на себе? І хто задумує-
ться, що крім уміння го-
тувати їжу, прати, стри-
муватися в суперечках,
часно говорити «виба-
че, спасибі, будь ласка»
для того, щоб був у сім'ї
мир, щоб діти жили з та-
мом і мамом, щоб теї
не пустили між подруж-
жям чорну кішку, по-
трібна ще... взаємна...
Про неї, звичайно, не
кричать, і все ж, і все ж...

У листі Надії Кирилів-
ни двічі згадується про
любов. У Ігоря... Через
долю його проходить
три жінки, в різний час
і різною мірою близькі
йому. Що він відчував до
них, чого чекав? Якіль-
ка разів уважно переви-
тала записи нашої дов-
гої бесіди. Із хорошого
він згадав: «зустрічали-
ся, листувалися, розумі-
ли один одного, зоста-
вся заради неї», навіть
раз промайнуло «невес-
лике почуття», а от щоб
про любов — ні, ні ра-
зу...

Н. ДАНИЛЕНКО,
спецкор «Молодого
комунара».
М. Кіровоград.

ТАКИХ історій сотні!
— підсумував,
прочитавши листе, на-
чальник Ігорєвого цеху
А. М. Фундерат. — Ви
знаєте, що у великих
містах 90 процентів роз-
лучень?

Таких історій сотні.
Для сторонніх людей це
просто цікаві сюжети.
Для учасників — біль
непогамовний. Коли не
спішить збуватися тра-
диційне побажання «...і
щастя в особистому жит-
ті», в душі нагромаджує-
ться безрозмірна кри-
тична маса емоцій. На-
слідки вибуху її — не-
передбачувані...

— Хамка й нахаба ви-
щої марки ця теща! —
Анатолій Миколайович
усе це під враженням
розмови зі скаржницею
(вона й на заводі бу-
ла). Може, через це
й не дуже виникав у
суть сказаного нею. —
Ігор хлопець сумирний,
по роботі зауважень не
має, краще його не чи-
пати...

На заводі Надія Кири-
лівна «зачепила» зятя не
з того боку, що в редак-
ції: «Хай допоможе речі
в контейнер завантажи-
ти. І ви, — це до началь-
ства, — пособіть».

Підсобили. Партгруп-
орг дільниці пристосу-
вання А. А. Безухов та
майстер А. С. Чернер
мають свої спогади про
відправку контейнера і
погляди на Ігорєве жит-
тя:

— Ця жінка сичить, а
не говорить. Одному на-
шому гудзика відірвала,
на Ігореві подерла со-
рочку. Таке враження,
що вона хотіла спрово-
кувати його на бійку і
потім посадити. Ігор і
раніше погаслий на ро-
боту приходив, у сім'ї,
казав, незгоди. Якби те-
ща не втручалася, гово-
рив, то і жив би з жін-
кою...

Здається, портрет злої
тещі, популярного пер-
сонажу не дуже дотеп-
них анекдотів, уже про-
ступає досить виразно.
Ще кілька стріхів. При-
несла нам копію (зазда-
легідь спланувала ак-
цію!) свого листа до Іго-
ря. Послання не позбав-
лене дорікань шматком
хліба. У цеху знають, що
в листах дочку на-
строювала проти чолові-
ка і його рідні. Погро-
жувала Ігореві судом...
Але ця жінка — одно-
часно й мати, у чієї доч-
ки розбите життя...

— Звичайно, — пого-
дився після нашої поле-
міки з питань статевої
моралі А. М. Фундерат, —
якщо в листі про Ігоря
правда написана, то він
винний підло.

Однак мені здалося,
що співрозмовник ска-
зав це більше з чемнос-
ті, що йому не дуже хо-
тілося визнавати Ігорєву
біографію правдою.

Мені в це вірилося
більше. Чому? Начитала-
ся, наслухалася, надиви-
лася і на шлюби «по ва-
гітності» чи, іншими сло-
вами, «для порятунку
становища», і на розки-
даних по світу дітей, при-
житих при живій дружи-
ні, і, і, і... — читач про-
довжить перелік. «Віри-
лося» не значить, що я
повністю приєднувалася
до характеристик зятя
Надією Кирилівною.
Справді ж, як зауважив
А. М. Фундерат, «не
гвалтував же він їх»...

МИ ЗУСТРИЛИСЯ з Іго-
рем, коли в нього
щойно народився син.
Дочці від законного
шлюбу нема ще й двох
років. У зв'язку з цим,
пояснює, не подавав на
розлучення, поки дитині
не виповниться півтора.
Я весь час плуталася в
термінології, кого ж на-
зивати дружиною Ігоря
— дочку Надії Кирилів-

ни чи матір його сина...
Чи ту першою, а ту дру-
гою... Сам він першу на-
зивав Светою, а другу —
«ця». Не викладаючи, ма-
буть, у сказане зневаж-
ливого змісту, бо пові-
домив, що тепер йому
живиться — «не те сло-
во, повне взаєморозу-
міння, ніякого порівнян-
ня».

Найбільше, проте, Ігор
говорив про тещу, тестя
(«Шкода його, звіла») —
стосунки зі Світланою.
Можна було, послухав-
ши, написати цілий трак-
тат про те, як «сімейний
човен розбився об по-
бут».

Він дуже зморювався
на роботі (весь час у
першу зміну, потім — за
покупками в магазин, по-
ки їсти приготуєш, тре-
ба малу купати, пелюш-
ки прати, бо дружина,
бувало, їх тільки підсу-
шувала...). Іноді доводи-
лося вечеряти в їдальні,
а то бабуся готувала...

— Ну, так хіба не все
одно, хто приготує?

— Так у мене ж дру-
жина є...

З бабусяю в неї трап-
лялися сварки, неправі
бували обоє. Дружина
відмовлялася їсти бабу-
сині страви.

— Сама не готувала,
чужого не їла — що ж

вона, божим духом існу-
вала?

— Піде в магазин, ку-
пить щось. Цукерки в
основному...

Кажуть, є така дієта —
гризти самі лише зерно
пророщеної пшениці, і ні-
чого, живуть люди. А як-
що врахувати, що кон-
фети калорійніші...

Уявляю собі Світлану
одну в чужому місті, в
тісній квартирі, де сєк-
ор із матір'ю в одній
кімнаті, а вони втрощ у
іншій, із немовлям, без
друзів і порадишків... По-
ради йшли від матері
поштою:

«Це такі люди, ледарі
і себелюбці, що коли за-
лишишся — так і все жит-
тя мине в скандалах і
мовчанні... Напиши, чи є
в Кіровограді газети
«Вечірній Кіровоград» і
«Кіровоградська правда»,
я їх пропишу з допомо-
гою бабусиних листів.
Якщо ж Ігор поїде в
Чернобиль, то йому бу-
деш кришка як мужикові.
І що все одно дове-
дається піти, краще це
зробити раніше...».

Надія Кирилівна, зви-
чайно, цього листа в ре-
дакцію не приносила.
Приніс на моє прохання
Ігор.

— І ще і... ривду
пише щод... и. Я

„Центральний Комітет. Хрущову Микиті Сергійовичу. Глибокошановний Микито Сергійовичу, хотілось би сказати як рідному—дорогий Микито Сергійовичу, та вантаж сімнадцятирічної давності тисне на мою свідомість, і я боюсь як «партвідщепенець, відринутий, ворог народу» образити Вас таким зверненням. Вина в цьому не моя, а тих, хто 17 років вимагав від мене, від нас, відринутих, звернення „громадянин начальник“.

ЛИСТ ДО НАЩАДКІВ

ВІН ЧОМУСЬ НЕ БУВ ВІДПРАВЛЕНИЙ ВЧАСНО

юзу не засудив культ особи, не збавив жаху радянського народу, не наступив на горло злочинам і беззаконню, а згодом, у 1957 році, ЦК партії не вирвав жало у цих отруйних змії — Молотова, Кагановича, Маленкова, Ворошилова, Булганіна й Шенілова, то ви б цього листа, як і інших листів, які, я впевнений, Вам пишуть, не одержали б.

Тепер, після реабілітації, я живу, втративши здоров'я і сили, (вірніше — доживаю) на Україні (Кіровоградська область, Олександрівський район, с. Івангород), де й перебуваю на обліку в парторганізації колгоспу. Вибачайте за довгий вступ, — коротше не вмію.

Наприкінці літа поточного року на партзборах по звіту нашого партбюро про проведену за звітний період роботу і виборах кандидатів на райпартконференцію я говорив про шкоду і тяжкі наслідки культу особи, про недопустимість цього трагічного явища для нашого радянського народу. На зборах був присутній представник райкому, але, як це не сумно, жоден партієць не сказав про це важливе для партії і народу явище — жодного слова. Те саме побачив на районній партконференції. А я на райконференції не порушував цього питання, щоб це не сприйняли як мою особисту ущемленість і образ. Обдумавши все, дійшов до висновку, що в наших партійних лавах ще досі тяжіє страх — тяжкий спадок культу особи (краще промовчати, ніж мати неприємності). Інакше кажучи: «Слово — срібло, мовчання — золото».

Те, про що я вам пишу, — це думи й почуття, які виникли давно: в тюрмі, де я готував себе до розстрілу. Потім думав про це у Комі АРСР, потім у метрострої, на сорокаградусному морозі, працюючи на лісопозалі, у заслання, працюючи на мідному руднику. Скрізь я носив ім'я «ворог народу» і без кінця запитував себе: за що і чому партія і Радянська влада знищували чесних відданих людей, і не одиниці, а маси, мільйони, пропускаючи через тюрми й ясорубку, де люди від голоду мерли, як мухи в холодні дні?

Доходило навіть до курйозів: письменника Арсенєва іменували «японським шпигуном».

сьому про те, що у Західному Сибіру ним, Горбачевим, проведено операцію, у якій за вісімнадцять місяців розстріляно 66 тисяч чоловік. А Фриновський йому відказав: і тут (тобто в Далекосхідному краю) не менше...

У той час і ввнутрішня, і міська тюрми були набиті арештованими, як діжки — оселедцями. В тому числі й порушниками кордону, контрабандистами, перебіжчиками, а в основному — китайськими партизанами. які вели бої з японцями і, витіснені тими з Маньчжурії, переходили кордон зі зброєю в руках.

За розпорядженням начальника НКВС Мошкова (який утік за кордон у 1938 році) їх (партизанів) ув'язнювали. І ось Фриновський для «розвантаження» тюрм віддав розпорядження заготовити альбоми на арештованих, які за формою нагадували енциклопедію, де з першого до останнього номера значились прізвище, ім'я, по батькові, рік народження і коротке звинувачення. Приблизно: порушив кордон із зброєю в руках, японський шпигун і диверсант. І було ще там: «терорист», або ще й жаклівіше: «бандит». А в графі напроти — рішення: розстріляти. Ці альбоми мають зберегтись в архівах НКВС Далекосхідного краю.

Такі ж альбоми склалися і на репресованих радянських людей, але вони проходили по лінії відділів НКВС і пропускалися через «трійку»: голова — начальник НКВС краю, представник крайкому і прокурор краю. Вирішував усе в основному начальник НКВС.

Перебування начальника літуправління РСЧА Мехліса і заступника Беріє Фриновського сплело з провокацією японців на висоті Заозер'я біля озера Хасан, розташованій безпосередньо на кордоні. Вся ця битва (точніше сказати — операція) тривала кілька днів і розгорнулася на п'ятачку максимум два кілометри, де й одному полкові робити нічого. Відомо, що прикордонна застава цієї ділянки чисельністю 25 чоловік утримувала висоту Заозер'я дві доби проти японського батальйону з артилерією — до підходу частин далекосхідної Червоної Армії. Мехліс же наказав висунути до озера Хасан Приморський корпус — негайно, по тривозі, і от честини, які прибули по тривозі, дуже багато чого, природно, не забезпечили. Точніше, це

яких було дуже багато в той час на кордоні, вони всі закінчувалися для японців провадом. За всю мою прикордонну службу на Далекосхідному кордоні не було випадку, щоб японці виграли хоч би одну операцію.

Та ось фінал: Мехліс і Фриновський доповідають Сталіну про грандіозний бій на озері Хасан, який закінчився повним розгромом японців, про взяття в полон кількох сотень чоловік (375 чи більше, добре не пам'ятаю), про гармати, кулемети, міномети та інші трофеї. Це ж повідомила газета «Правда» та інші газети. А насправді мені, як начальникові прикордонних військ, через пару тижнів після провокації за наказом Москви, тобто НКВС і Міністерства закордонних справ, довелося передавати японцям полонених і мертвих (японці вимагали повертати своїх убитих, піддавали їх кремляції і попіл в урнах відправляли родичам у Японію). Довелося відкопувати могилу і шукати, де японці (одного розірваного бомбою з літака довелося збирати по частинах і не виключено, що замість руки чи ноги японця потрапили частини тіла іншого загиблого, оскільки бомби падали на однаковій відстані як від нас, так і від японців).

Всього було передано сім трунів і пізніше — поранених три чоловіки. От і все. З техніки був узятий один розбитий японський міномет, який командирський склад вивчав по черзі, і кілька штук гвинтівки. Бійці та мандари краще від інших знали, скільки чоловік було взято в полон і які були трофеї, тож коли читали «Правду» і інші газети, вони бачили, що газети брешуть.

Мехліс раніше сам був редактором «Правди». Цей комуніст, начальник Політуправління РСЧА, сам піднімав велику силу нашого центрального органу партії, вчив публічно як треба обманувати і партію, і весь народ. У своєму доносенні Сталіну Мехліс і Фриновський повідомляли про боеготовність Приморського корпусу на підставі виклику його по тривозі на кордон і заявляли, що вони викликали «легендарного», тобто В. К. Блюхера, хоч викрикнути там було нічого. Я особисто був присутній при розмові

Прокопіївських шахт, машина, на якій він їхав, юзом зійшла на узбіччя (його супроводжував заступник начальника НКВС Західного Сибіру Волков). Це звичайне за поганих доріг явище було негайно перейменоване в замах на життя Молотова, і шофер та багато інших інженерно-керівних працівників були арештовані, а сам Молотов, виступаючи в міському театрі Новосибірська, повернувшись із Кузбасу, не червоніючи говорив про терор проти нього і закликав безжалісно розправлятися з ворогами народу. Я на цих зборах був присутній.

Коли читали нову Програму нашої партії, де кожен параграф, кожне слово говорять: все в ім'я людини, все для блага людини, мимоволі, хочеш не хочеш, згадується колишнє бузвірство, породжене культом особи: табір, який називається трудовим, виправним, дівчатка-діти 15—16 років, відірвані від матерів і послані напіводягненими на роботу в шахти Кузбасу з України, Білорусії, Смоленщини та інших місць. Вони не витримували й тикали до матерів своїх, дітяк харили і напіврали у виправні табори (яка злочинно зла іронія — «виправні!»). Там, у «виправних», шакали суспільства — злодії, вбивці, вся ця заразна проказа, брудна помийниця людських покидьків ходила в табірному начальстві у «друзях» народу, хоч на сімдесят п'ять процентів не працювала, а з ранку до вечора сиділа біля вогнища. І ось ці діти, 15—16-річні дівчатка, потрапляли в руки шакалів (а начальство робило вигляд, що нічого не бачить) і починалося «виправлення»: проституція і злодіяство; створювалося нове покоління злодіїв і проститутки.

А матері, які потрапили в табір, — за віщо? Чоловік на фронті, на руках тряс дитину, жінка веде на підводі соломі в колгосп і, проїжджаючи по

дорозі поруч із колгоспним садком, зриває для голодних дітяків, не встаючи з воза п'ять штук яблук. Результат — сім років ув'язнення. Або: чоловік убитий у перші дні Великої Вітчизняної, двоє дітей, допомоги ніякої, висловила невдоволення місцевою Радянською владою — десять років таборів. Називалося це так: «за антирадянську агітацію». І таких — сотні тисяч.

Увесь цей жах, висловлений мною лише в одній тисячній долі, тепер має назву культу особи. Я до XX з'їзду партії не знав цього визначення і подумки йменував це явище сваволею і тиранією. Тепер, на XXII з'їзді партії відкривається завеса над провідниками цього культу, які заради свого особистого добробуту, кар'єризму й жажди влади готові були погубити партію і втупити у крові радянський народ... Система наклепів і неправдивих доносів була найбільшою доброчесністю і «вершиною патріотизму». Особистість, совість, честь, правда, закон і конституція — все було розтоптане. Від обмовлених під тиском розправи відірвалися жінки, діти, називаючи їх ворогами народу.

Вважаю, що чесні могли біля Кремльської стіни на Красній площі — не для Мехліса, Вишинського та інших, які заплямували себе кров'ю радянського народу. І останнє: геній і злодіяство несумісні, а тому мавзолей великого вчителя і творця нашої партії і Радянської держави Володимира Ілліча Леніна навіряд чи потребує в суспільстві творця культу особи, — що дуже важливо для виховання нашої молоді й піонерів.

Я висловив свої думки й почуття. Можливо, у чомусь помилюся, то, як член партії, прошу вас нести відповідальність, але нести цей вантаж — понад мої сили.

25—26 жовтня 1961 року.

Соколов.

ПОСТСКРИПТУМ, О ПОСЛАНИЕ КОМДИВА

У ДОВІЧНОМУ ув'язненні, перерваному XX з'їздом КПРС, колишній комдив познайомився з Агафією Каюнін, яка потрапила в Казахстан таким же побитом, що й він... 1955 року Ф. Г. Соколов був реабілітований. У лютому наступного року на підставі довідки № 12 (2—08 від 31 січня 1956 року йому видали паспорт. (Цікаво деталі: слово «довідка» у паспорті чиясь поштова чиновницька рука вивела з великої літери).

Після оформлення пенсії і поновлення у званні полковника запасу постало питання: де доживати вік? Квартири не було, колишня сім'я розпалася... І Соколов поїхав на Кіровоградщину, в Івангород, до своєї знайомої по шлюбному, яка на той час повернулася в рідне село. Вони одружилися, купили хату й мирно прожили під одним дахом півтора десятиліття — атеїст і глибоко віруюча жінка...

Калотко про себе. 1891 року народження, дід, батько — робітники. Я робітник з 11 років, після закінчення сільської школи. З 1914 року працював на московському електротехнічному заводі... Вечорами учився, спочатку в народному домі на Бутирках, а потім відвідував університет Шанявського на Ліській вулиці (Москва). Склав екзамени екстерном при другому реальному училищі. В 1912 році призваний до царської армії, де прослужив до війни чотирнадцятого року, далі були фронти імперіалістичної війни (до 1918 року). В 1915 році, як такий, що має освіту, був я посланий у військове училище, а по його закінченні — офіцером на фронт у квітні 1918 року в чині поручика...

Вступив у партію більшовиків і добровільно — у ряди Червоної Армії. Громадяни-

кому фронті. З 1921 року встановився на кордон із Польщею, охороняв цей кордон до 1927 року. І далі — на Далекосхідному кордоні до 1933 року на посадах помічника і заступника начальника прикордонних військ.

З 1933 по 1936 роки — начальник прикордонних військ Західного Сибіру, а з 1936 року до 1939 — знов у Далекосхідному краї на посаді начальника прикордонних військ Далекосхідного краю.

Напередодні арешту у цілий місяць лежав у Москві з відкритою виразкою шлунку. Коли був арештований, мене тримали під арештом у тюрмі для особливо важливих злочинців (Сухановка); це — досі під Москвою, кілометрів за 30 від міста в колишньому монастирі.

Що мені сказати про свої двадцять сім місяців, проведених в одиночці, без прогулянок і свіжого повітря? Те ж

Коротко про себе. 1891 року народження, дід, батько — робітники. Я робітник з 11 років, після закінчення сільської школи. З 1906 року працював на московському електротехнічному заводі... Вечорами учився, спочатку в народному домі на Бутирках, а потім відвідував університет Шанявського на Ліській вулиці (Москва). Склав екзамен екстерном при другому реальному училищі. В 1912 році призваний до царської армії, де прослужив до війни чотирнадцятого року, далі були фронти імперіалістичної війни (до 1918 року). В 1915 році, як такий, що має освіту, був я посланий у військово-училище, а по його закінченні — офіцером на фронт у квітні 1918 року в чині поручика...

Вступив у партію більшовиків і добровільно — у ряди Червоної Армії. Громадянська війна: брав участь у ліквідації есерівського повстання в Москві і Ярославлі. Будучи командиром другого Московського полку, бився з білими на Волзі під Царицином (нині Сталінград) і на Дону проти Краснова. Потім — на Архангельському фронті проти корпусу англо-французьких та інших інтервентів; там я командував бригадою, а Уборевич — вісімнадцятою дивізією. У жовтні 1919 року — командир окремої бригади під Орлом. Брав участь у розгромі Денікіна, був на польсь-

кому фронті. З 1921 року встановив кордон із Польщею, охороняв цей кордон до 1927 року. І далі — на Далекосхідному кордоні до 1933 року на посадах помічника і заступника начальника прикордонних військ.

З 1933 по 1936 роки — начальник прикордонних військ Західного Сибіру, а з 1936 року до 1939 — знов у Далекосхідному краї на посаді начальника прикордонних військ Далекого Сходу.

Напередодні арешту я цілий місяць лежав у Москві з відкритою виразкою шлунку. Коли був арештований, мене тримали під арештом у тюрмі для особливо важливих злочинців (Сухановка); це десь під Москвою, кілометрів за 30 від міста в колишньому монастирі.

Що можу сказати про свої двадцять сім місяців, проведених в одиночці, без прогулянок і свіжого повітря? Те ж саме, мабуть, що й ті, хто чудом лишився живий. Цілодобові знущання, побої до втрати свідомості, відливання водою і знову побої, тортури, і так щодня; а вдень не давали спати — ліжка прибиралися в стіну й замикалися. І так 27 місяців — одиночка; два томи — два стоси паперу, — справа; і десять хвилин судового розгляду в Бутирській тюрмі: десять років північних трудових таборів і п'ять років обмеження в правах (пізніше додали ще й заслання в Казахстан, а там запропонували розписатися: заслання довічно).

І все це творили люди з партійними квитками в кишенях. Якби ХХ з'їзд Комуністичної партії Радянського Со-

юму мав бути такою ж справою, як у мене, то й для нашого радянського народу. На зборах був присутній представник райкому, але, як це не сумно, жоден партієць не сказав про це важливе для партії і народу явище — жодного слова. Те саме побачив на районній партконференції. А я на райконференції не порушував цього питання, щоб це не сприйняли як мою особисту ущемленість і образ. Обдумавши все, дійшов до висновку, що в наших партійних лавах ще досі тяжіє страх — тяжкий спадок культу особи (краще промовчати, ніж мати неприємності). Інші кажучи: «Слово — срібло, мовчання — золото».

Те, про що я вам пишу, — це думки і почуття, які виникли давно: в тюрмі, де я готував себе до розстрілу. Потім думав про це у Комі АРСР, поточаючи майже роздягнутий у метремовому снігу, на сорокаградусному морозі, працюючи на лісопоясі, у засланнях, працюючи на мідному руднику. Скрізь я носив ім'я «ворог народу» і без кінця запитував себе: за що і чому партія і Радянська влада знищували чесних відданих людей, і не одиниці, а маси, мільйони, пропускаючи через табірну м'ясорубку, де люди від голоду мерли, як мухи в холодні дні?

Доходило навіть до курйозів: письменника Арсеньєва іменували «японським шпигуном». Ще будучи начальником військ на кордоні в період 1937—1939 років, я бачив масові репресії. І всім пред'являлося одне звинувачення: «зрада Батьківщини», «змова», — в т. ч. і військовим працівникам.

Коли в 1938 році у Далеко-східний край приїхав начальник політуправління РСЧА Мехліс і заступник наркома внутрішніх справ Фриновський, я особисто чув, як колишній начальник НКВС Західного Сибіру Горбач доповідав заступникові наркома Фринов-

ському, що в тюрмі, де я готував себе до розстрілу, я бачив масові репресії. І всім пред'являлося одне звинувачення: «зрада Батьківщини», «змова», — в т. ч. і військовим працівникам.

Такі ж альбоми склалися і на репресованих радянських людей, але вони проходили по лінії відділів НКВС і пропускалися через «трикут»: голова — начальник НКВС краю, представник крайкому і прокурор краю. Вирішував усе в основному начальник НКВС.

Перебування начальника політуправління РСЧА Мехліса і заступника Берії Фриновського співпало з провокацією японців на висоті Заозер'я біля озера Хасан, розташованій безпосередньо на кордоні. Вся ця битва (точніше сказати — операція) тривала кілька днів і розгорнулася на п'ятачку максимум два кілометри, де й одному полкові робити нічого. Відомо, що прикордонна застава цієї ділянки чисельністю 25 чоловік утримувала висоту Заозер'я дві доби проти японського батальйону з артилерією — до підходу частин далеко-східної Червоної Армії. Мехліс же наказав висунути до озера Хасан Приморський корпус — негайно, по тривозі, і от частини, які прибули по тривозі, дуже багато чого, природно, не забезпечили. Точніше, це забезпечення ще рухалося в тилу. А один полк перебував на узбережжі затоки Петра Великого, де займався заготовкою риби для частин корпусу й прибув із одними гвинтівками без боеприпасів, у робочому обмундированні. В операції на Хасані фактично діяло кілька батальйонів, артилерія й авіація. Решта частин корпусу перебувала на підступах, у резерві.

Кілька спроб японців захопити висоту закінчилися для них невдачею. На цьому й закінчилася ця провокація,

якщо не в тюрмі, де я готував себе до розстрілу, а в тюрмі, де я готував себе до розстрілу, я бачив масові репресії. І всім пред'являлося одне звинувачення: «зрада Батьківщини», «змова», — в т. ч. і військовим працівникам.

Всього було передано сім трупів і пізніше — поранених три чоловіки. От і все. З техніки був узятий один розбитий японський міномет, який командирський склад вивчав по черзі, і кілька штук гвинтівок. Білий та мандири краще від інших знали, скільки чоловіків було взято в полон і які були трофеї, тож коли читали «Правду» і інші газети, вони бачили, що газети брешуть.

Мехліс раніше сам був редактором «Правди». Цей комуніст, начальник Політуправління РСЧА, сам підкидав велику силу нашого центрального органу партії, ачме публічно як треба обманювати і партію, і весь народ. У своєму доносенні Сталіну Мехліс і Фриновський повідомляли про боеготовність Приморського корпусу на підставі виклику його по тривозі на кордон і заявили, що вони викрили «легендарного», тобто В. К. Блюхера, хоч викривати там було нічого. Я особисто був присутній при розмові прямим проводом, яку в Москві приймали Сталін і Ворошилов. Через тиждень Блюхера викликали в Москву й заарештували.

Після поїдки на озері Хасан, перевіряючи охорону кордону (часто робив це особисто) я бунувально згорав від сорому, коли командир й червоноармійці прикордонних загонів запитували мене про полонених і трофеї на озері Хасан.

У 1934 році я був начальником прикордонних військ Західного Сибіру. У Новосибірськ приїхав Молотов, і коли він їхав у Кузбас поблизу

до мене, я бачив, що він бачив, що газети брешуть. Мехліс раніше сам був редактором «Правди». Цей комуніст, начальник Політуправління РСЧА, сам підкидав велику силу нашого центрального органу партії, ачме публічно як треба обманювати і партію, і весь народ. У своєму доносенні Сталіну Мехліс і Фриновський повідомляли про боеготовність Приморського корпусу на підставі виклику його по тривозі на кордон і заявили, що вони викрили «легендарного», тобто В. К. Блюхера, хоч викривати там було нічого. Я особисто був присутній при розмові прямим проводом, яку в Москві приймали Сталін і Ворошилов. Через тиждень Блюхера викликали в Москву й заарештували.

Після поїдки на озері Хасан, перевіряючи охорону кордону (часто робив це особисто) я бунувально згорав від сорому, коли командир й червоноармійці прикордонних загонів запитували мене про полонених і трофеї на озері Хасан.

У 1934 році я був начальником прикордонних військ Західного Сибіру. У Новосибірськ приїхав Молотов, і коли він їхав у Кузбас поблизу

до мене, я бачив, що він бачив, що газети брешуть. Мехліс раніше сам був редактором «Правди». Цей комуніст, начальник Політуправління РСЧА, сам підкидав велику силу нашого центрального органу партії, ачме публічно як треба обманювати і партію, і весь народ. У своєму доносенні Сталіну Мехліс і Фриновський повідомляли про боеготовність Приморського корпусу на підставі виклику його по тривозі на кордон і заявили, що вони викрили «легендарного», тобто В. К. Блюхера, хоч викривати там було нічого. Я особисто був присутній при розмові прямим проводом, яку в Москві приймали Сталін і Ворошилов. Через тиждень Блюхера викликали в Москву й заарештували.

Після поїдки на озері Хасан, перевіряючи охорону кордону (часто робив це особисто) я бунувально згорав від сорому, коли командир й червоноармійці прикордонних загонів запитували мене про полонених і трофеї на озері Хасан.

У 1934 році я був начальником прикордонних військ Західного Сибіру. У Новосибірськ приїхав Молотов, і коли він їхав у Кузбас поблизу до мене, я бачив, що він бачив, що газети брешуть. Мехліс раніше сам був редактором «Правди». Цей комуніст, начальник Політуправління РСЧА, сам підкидав велику силу нашого центрального органу партії, ачме публічно як треба обманювати і партію, і весь народ. У своєму доносенні Сталіну Мехліс і Фриновський повідомляли про боеготовність Приморського корпусу на підставі виклику його по тривозі на кордон і заявили, що вони викрили «легендарного», тобто В. К. Блюхера, хоч викривати там було нічого. Я особисто був присутній при розмові прямим проводом, яку в Москві приймали Сталін і Ворошилов. Через тиждень Блюхера викликали в Москву й заарештували.

Після поїдки на озері Хасан, перевіряючи охорону кордону (часто робив це особисто) я бунувально згорав від сорому, коли командир й червоноармійці прикордонних загонів запитували мене про полонених і трофеї на озері Хасан.

У 1934 році я був начальником прикордонних військ Західного Сибіру. У Новосибірськ приїхав Молотов, і коли він їхав у Кузбас поблизу до мене, я бачив, що він бачив, що газети брешуть. Мехліс раніше сам був редактором «Правди». Цей комуніст, начальник Політуправління РСЧА, сам підкидав велику силу нашого центрального органу партії, ачме публічно як треба обманювати і партію, і весь народ. У своєму доносенні Сталіну Мехліс і Фриновський повідомляли про боеготовність Приморського корпусу на підставі виклику його по тривозі на кордон і заявили, що вони викрили «легендарного», тобто В. К. Блюхера, хоч викривати там було нічого. Я особисто був присутній при розмові прямим проводом, яку в Москві приймали Сталін і Ворошилов. Через тиждень Блюхера викликали в Москву й заарештували.

Після поїдки на озері Хасан, перевіряючи охорону кордону (часто робив це особисто) я бунувально згорав від сорому, коли командир й червоноармійці прикордонних загонів запитували мене про полонених і трофеї на озері Хасан.

У 1934 році я був начальником прикордонних військ Західного Сибіру. У Новосибірськ приїхав Молотов, і коли він їхав у Кузбас поблизу до мене, я бачив, що він бачив, що газети брешуть. Мехліс раніше сам був редактором «Правди». Цей комуніст, начальник Політуправління РСЧА, сам підкидав велику силу нашого центрального органу партії, ачме публічно як треба обманювати і партію, і весь народ. У своєму доносенні Сталіну Мехліс і Фриновський повідомляли про боеготовність Приморського корпусу на підставі виклику його по тривозі на кордон і заявили, що вони викрили «легендарного», тобто В. К. Блюхера, хоч викривати там було нічого. Я особисто був присутній при розмові прямим проводом, яку в Москві приймали Сталін і Ворошилов. Через тиждень Блюхера викликали в Москву й заарештували.

Після поїдки на озері Хасан, перевіряючи охорону кордону (часто робив це особисто) я бунувально згорав від сорому, коли командир й червоноармійці прикордонних загонів запитували мене про полонених і трофеї на озері Хасан.

У 1934 році я був начальником прикордонних військ Західного Сибіру. У Новосибірськ приїхав Молотов, і коли він їхав у Кузбас поблизу до мене, я бачив, що він бачив, що газети брешуть. Мехліс раніше сам був редактором «Правди». Цей комуніст, начальник Політуправління РСЧА, сам підкидав велику силу нашого центрального органу партії, ачме публічно як треба обманювати і партію, і весь народ. У своєму доносенні Сталіну Мехліс і Фриновський повідомляли про боеготовність Приморського корпусу на підставі виклику його по тривозі на кордон і заявили, що вони викрили «легендарного», тобто В. К. Блюхера, хоч викривати там було нічого. Я особисто був присутній при розмові прямим проводом, яку в Москві приймали Сталін і Ворошилов. Через тиждень Блюхера викликали в Москву й заарештували.

Після поїдки на озері Хасан, перевіряючи охорону кордону (часто робив це особисто) я бунувально згорав від сорому, коли командир й червоноармійці прикордонних загонів запитували мене про полонених і трофеї на озері Хасан.

Красній площі — не для Мехліса, Вишинського та інших, які заплямували себе кров'ю радянського народу. І останнє: гетей і злодійство несумісні, а тому маволой великого вчителя і творця нашої партії і Радянської держави Володимира Ілліча Леніна навіряд чи потребує в суспільстві творця культу особи, — що дуже важливо для виховання нашої молоді й піонерів.

Я висловив свої думки й почуття. Можливо, у чомусь помиляюся, то, як член партії, мав нести відповідальність, але нести цей вантаж — понад мої сили.

25—26 жовтня 1961 року.
С. СОКІЛОВ.

ПОСТСКРИПТУМ ДО ПОСЛАНИЯ КОМДИВА

У ДОВІЧНОМУ ув'язненні, перерваному ХХ з'їздом КПРС, колишній комдив познайомився з Агафією Каючикою, яка потрапила в Казахстан таким же побитом, що й він... 1955 року Ф. Г. Соколов був реабілітований. У лютому наступного року на підставі довідки № 12 (2—06 від 31 січня 1956 року йому видали паспорт. (Щикава детал: слово «довідка» у паспорті чиясь поштанна чиновницька рука вивела з великої літери).

Після оформлення пенсії і поновлення у званні полковника запасу постало питання: де доживати вік? Квартири не було, колишня сім'я розпалася... І Соколов подався на Кіровоградчину, в Івангород, до своєї знайомої по засланням, яка на той час повернулася в рідне село. Вони одружилися, купили хату й мирно прожили під одним дахом півтора десятиліття — атеїст і глибоко віруюча жінка...

У березні 1971 року Ф. Г. Соколов не стало. Дружина поставила йому гранітний пам'ятник, а через кілька років теж упокоїлася і була похована поруч із чоловіком. Стари люди в Івангороді ще пам'ятають Федора Георгійовича, от молоді знає його хіба що з невеликої експозиції в місцевій школі. Свого часу Ф. Г. Соколов із якихось причин, про які ми можемо тільки здогадуватися, не відіслав цього свого послання. Друкуючи його тепер, ми адресуємо його нерудусім молоді, пашадкам, які повинні не тільки знати конкретні імена таких більшовиків, активних учасників громадянської війни, жертв сталінської сваволі, а й видючими очима вглядатися як у наше історичне минуле, так і в сучасність.

Ща зміну: Ф. Г. СОКОЛОВ, фото 1957 року.
В. КОЗІАР, І. ПЕТРЕНКО.

КОМЕНТАР ЗАВІДУЮЧОГО ПАРТІЙНИМ АРХІВОМ ОБКОМУ КОМПАРТІЇ УКРАЇНИ В. Л. КАЛИНИЧЕНКА:

Цей документ привертає увагу передусім своїм емоційним, схвильованим текстом. Ми з автором цього листа сьогодні маємо можливість заглянути у вікно минулого, в біографію однієї людини, комуніста з 1918 року, який не тільки інформує нас про події, факти, свідком яких він був, а й захоплює до аналізу цих подій.

Спочатку підтверджено: комуніст Соколов Федір Георгійович після реабілітації жив в селі Івангороді Олександрівського району.

Ми його прізвище знаходимо в списку 16 комуністів колгоспу імені Будьонного, в протоколах партійних зборів, читаємо сьогодні його виступи на зборах. Він був частиною гості серед школярів, молоді села і району. Відчувається, що комуніст Соколов користувався повагою в селі, особливо серед молоді.

Писати такого листа — нелегка справа. Більше того — це серйозне випробування. А тому трапляються в автора помилкові твердження, що, втім, не мають вирішального значення. На звітних зборах комуністів, що відбувалися 13 листопада 1957 року, Соколов був відсутній (причина не вказана), на яких, як він пише «...я говорив про тяжкі наслідки культу особи». Про це він говорив трохи раніше: на партзборах 8 липня 1957 року, де йшло обговорення закріпленого листа ЦК КПРС про антипартійну групу Маленкова, Кагановича і Молотова. Його виступ був першим.

На звітно-виборних зборах були обрані делегати на XII районну партконференцію. Серед них Соколов не значиться. Можливо, він був у числі запрошених на конференцію? Але, зрештою, це не так вже і суттєво. Додамо тільки, що на цих партійних зборах він згідно наявних документів не говорив

«про злочини і беззаконня» Ворошилова, Булганіна, Шепілова. А може й говорив, та протоколіст не записав всього. Хто знає? А в листі йде мова і про ці прізвища. На зборах Соколов сказав: «Я підтримую постанову Пленуму ЦК КПРС і вношу пропозицію про виключення з рядів нашої партії Маленкова, Кагановича, Молотова і Шепілова і видворити їх з Москви».

Ми також не можемо категорично заперечувати і деякі інші факти, викладені автором у цьому листі. Більшість із них вже відомі з газетних і журнальних публікацій, з виступів вчених-істориків.

Соколов пише, що був свідком приїзду Молотова у Кузбас і Новосибірськ у 1934 році, був присутнім на зборах у Новосибірську, де Молотов звичайно дорожню аварію з його машиною оцінив як замах на його життя. Розпочалися репресії, арешти місцевих комуністів. Цей факт підтверджує у своїх відповідях на запитання кореспондента газети «Труд» 5 серпня ц. р. перший заступник Голови Верховного суду СРСР С. І. Гусєв.

Вишинський, Мехліс, Фриновський та інші, їхня безмежна і страшна влада над радянськими людьми в 30—40 роках вже відомо сучасному поколінню радянських людей. Ці прізвища теж згадані в цьому листі. Автор стикався з ними і розповідає про це. Ми йому віримо як свідку тих часів. Він допомагає нам глибше осмислити ці історичні персонажі та їхні діяння.

Далі. Автор акцентує увагу на подіях біля озера Хасан в 1938 році. Він пише: «Перебування начальника політуправління РСЧА Мехліса і заступника Берії Фриновського співпало з провокацією японців на висоті Заозер'я біля озера Хасан... Вся ця битва (точніше сказати — операція) трива-

ла кілька днів і розгорнулася на п'ятачку максимум два кілометри, де й одному полкові робити нічого...». І потім йде розповідь про кількість учасників битви, озброєння, жертви з обох сторін і т. ін.

З цього приводу виникає низка заперечень автору. Трохи раніше він говорить про «ущемленість і образ», і щоб ми, читачі, правильно зрозуміли його. Мабуть, вони присутні і тут. Могло бути і перебільшення, і ще щось в цих подіях. Можливо, вони ще і не вивчені як слід. Тим більше, що «звітнував» Мехліс і його підручні, які приїхали сюди з виключними уповноваженнями. Але, мабуть, не все сказав і Соколов. Складається враження, що він не був тут в час розвитку подій на озері Хасан. «Напередодні арешту я цілий місяць був у Москві», пише він. І далі, «...мені, як начальникові прикордонних військ, через пару тижнів після провокації... довелося передавати японських полонених і мертвих». Про особисту участь в цих боях Соколов чомусь не пише, а тому сила впливу на обізнаного читача тут значно зменшується.

Зрозуміло, що не може бути й думки про те, щоб «впіймати» автора на необ'єктивності. В той же час документи, довідники, спогади учасників свідчать (в усякому разі, поки що!) про інше. В районі озера Хасан з 29 липня по 11 вересня 1938 р. (а не просто декілька днів!) відбувся військовий конфлікт: розв'язаний японськими військами, які вдерлися на територію СРСР. Японці захопили висоту Безіменну, а потім Заозер'я. Війська 1-ї Особливої Червонопрапорної Далеко-східної армії (командуючий — Маршал Радянського Союзу В. К. Блюхер, начальник штабу комкор Г. М. Штерн) за підтримки авіації в запеклих боях зламали олір ворога і державний кордон було від-

мовлено. Тільки за мужність і відвагу 6,5 тисяч радянських воїнів нагороджено орденами і медалями, а 26 — присвоєно звання Героя Радянського Союзу! Це зовсім не сумісно з цифрами автора листа!

Ми не можемо, не маємо права обминати увагою, забути тих, в переважній більшості, зовсім молодих хлопців, які навіть у роки грубих помилок і відступів від соціалістичних принципів, залишалися вірними нашим ідеалам: патріотизму, всьому найкращому, чому навчали їх комуністи лєнінського періоду нашої історії. Ця віра додавала їм сил, живила добрі надії, оберігала від прикрих розчарувань.

Правда, автор в деякій мірі нагадує нам про це, коли пише: «За всю мою прикордонну службу на Далеко-східному кордоні не було випадку, щоб японці виграли хоч би одну операцію». Такі рядки дорогі для нас. І ми віримо, що так і було!

Адже потім був Халхін-Гол, а над Європою вже войовничо звучали бравурні фашистські марші. Треба було дбати про надійність наших кордонів. Додамо, що на початку 1939 року з'являється новий закон про загальну військову повинність і новий текст військової присяги. «Я клянусь добросовісно вивчати військову справу, всемірно берегти військове народне майно і до останнього подиху бути відданим своєму народові, своїй Радянській Батьківщині і Робітничо-Селянському Уряду» — звучали на плацях рядки нової військової присяги.

Мине трохи більше двох років і її повторять тисячі, мільйони захисників Вітчизни, вирушаючи на фронт. І буде пісня «Вставай, країно зоряна, у ярості святій». І буде Брест, Смоленськ, Сталінград, і буде... село Підвисоке на Кіровоградщині в серпні 1941 р., його біля, його героїзм, його траге-

дія, яка до цього часу залишається в нас. І в той час, коли комуніст, комдив Соколов відірнутий, зганьблений, «в табірний м'ясорубці» готував себе до розстрілу, бригадний комісар, член Військової Ради 12-ї армії П. М. Любавін у кровопролитних серпневих боях 1941 р. біля села Підвисокого героїчно загинув, але вірив у перемогу над фашизмом. Він теж був комуністом з 1918-го. І згадаємо не тільки для порівняння долей двох комуністів... В червні ц. р. в Києві відкрито виставку, присвячену XIX Всесоюзній партконференції. Документи, фотографії, плакати, газети відображають найважливіші етапи в діяльності партії, житті країни. І подвиг народу, рятунку працюючих армійських комуністів. Серед документів — партквиток і коротка біографія П. Любавіна. Жаль, що виставка не тільки в Києві!

І останнє. «Вважаю, — пише Соколов, — що чесні могли біля Кремлівської стіни на Красній площі — не для Мехліса, Вишинського та інших, які заплямували себе кров'ю радянського народу». Ми теж так вважаємо! І вважаємо, як і багато тисяч радянських людей, щоб до скромних могил і пам'ятників (як в с. Івангороді) додати меморіал тим, хто загинув в ті несправедливі роки. А могила Соколова, його добре ім'я в с. Івангороді потрібні нашій пам'яті. Щоб час від часу схилити голову перед світою пам'яттю тих, хто став беззвинною жертвою сталінських репресій, хто ХОТІВ і МІГ стати на захист нашої Батьківщини в роки Великої Вітчизняної, стати у перші ряди відбудови народного господарства у повоєнні роки, але змушений був з тавром «бандита» чи «шпигуна» залишатися фактично пасивним спостерігачем. Але в душі — справжнім комуністом, вірним лєнінським ідеалам соціалізму!

ВІЗНАЧЕННЯ, винесене в заголовок, не має. Воно прозвучало на початку нашої розмови з майстром пересувної механізованої колони № 135 тресту «Кіровоградсьільбуд» Олегом Осадчим. Епітет той, спочатку якимось механічно записаний в блокнот, потім знову (вже у розмові зі студентами) згадався.

Так все-таки чому «важкий» і в якому значенні «важкий»? До речі, загін практично дівчачий (хоча й з Кіровоградського інституту сільськогосподарського машинобудування), тільки троє хлопців у колективі. І все ж...

— Мені потрібно було, та й досі треба весь час бути тут, зі студентами, — говорить Олег. — Варто хоч на хвилину кудись відлучитись, як дівчата — у гречку.

Ні, не в ту, що у народному прислів'ї, а в справжню, яка росте зразу біля будинку. Або в посадку. Відпочивають. З другого поверху будинку ті місця відпочинку, де вим'ята гречка, добре вид-

Чому «Романтика» без романтики, або «ВАЖКИЙ» БУДЗАГІН

но. Виявляється, що в будзагін їдуть не тільки працювати.

— Деякі дівчата мені так і говорили, — каже О. Осадчий, — ми в будзагоні лише тому, щоб восени в колгосп не їхати. Це найголовніша причина.

Не всі такі в загоні, ясна річ. Як сказали одні дівчата, хто хотів працювати, той працював: роботи — ого-го — на всіх вистачить. Не скажу, що з особливо зацікавленими лідарями повелися ліберально: їх у загоні віднедавна немає. Та й в інституті також.

І все ж «важким» будзагін залишається.

Для Олега Осадчого, майстра, він «важкий» через професійну і виробничу некомпетентність бійців. Потрібен був місяць, щоб студенти навчилися «хоч якось» працювати. Строк справді занадто звеликий, але варто і врахувати, яка робота дісталася їм, — оздоблювальна. Тобто — класти кахлі, штукатурити, робити стяжки. Отже, треба було хоч колись тримати в руках інструменти, мати якісь навички. Чи хоч одна з дівчат це вміла робити? Як готувалися до такої роботи? А ніяк. Хоча в Кіровограді це зробити не так уже й важко: є училище, яке готує саме таких робітників. Зараз ставити це комусь за вину нема рації, але від такої попередньої підготовки могли б виграти усі — і студенти, і будівельники, і майбутні жителі.

Спробую переконати ще фактом. Студенткою, проходячи практику у «Студентському гарті» (була така газета будівельних загонів республіки), писала про один будзагін з Чернігова. Працювали хлопці на будівництві житлових типових будиночків. Усі, хто не дивився на їхню роботу, дивувалися вміню і майстерності студентів. «Немає нічого дивного, — розповіли хлопці, — ми завчасно про все подбали: ходили по черзі на будову і там навчилися».

Щоб уявити, як іде робота в наших дівчат, наведу таке порівняння: 5—6 робітників за тиждень виконали 6 ту роботу, яку 15 студентів (а було їх 22) за місяць. Отже, дівчата ледве заробляють, щоб себе прогодувати і не бути ще винними за харчування.

І все ж усіх цих бід могло б не бути (або було б значно менше), якби... був колектив. Саме так, КОЛЕКТИВ, а не стихійно зібрані в один загін студенти з різних груп. Так і живуть окремими групами. Самі по собі. А єдності, моральної, душевної, нема. А звідси — і настрою, і наслідки. Зрештою, саме від мікроклімату в колективі залежить усе, в тому числі продуктивність праці і дисципліна. Тим більше, в такому колективі, як студентський будівельний загін. Не тиждень і не два доводиться разом і працювати, і проводити весь час. Тому в «Романтиці» романтики дуже мало. Усі, кого питала, як їм у загоні, стенали плечима — що вам, мовляв, сказати...

— Якби була одна група... — каже Люда Пашкова. — А то мало одна одну знаємо. А мали їхати самі свої. Потім щось розформували, сформували і вишов ось такий загін.

— Так і працюємо групами, — додала Оксана Верхуша. — А від командира ініціативи ніякої.

Командира Г. Чекана в загоні не було — поїхав саме в Кіровоград. Комісар Едуард Чорний розповів:

— Я взагалі не мав бути в цьому загоні. Але все перемінилося. І я тут лише два тижні. Загін фактично організувався, коли вже складали іспити.

Чи цікаво в «Романтиці»? Скажу однозначно — ні. Кожен відпочиває, як знає і як може. Звичайно, найлегше сказати, що вина в цьому командира та комісара. Але чи тільки їхня?

— Все залежить від нас, — сказали Інна та Рима Сприняни, — хто ж за нас буде робити?

А справді, хто? Будзагін — це не лише робота. Бути бійцем будзагону — це не лише працю-

вати, це — охороняти навколишнє середовище, шефські допомоги ветеранам війни та праці і т. д.

Що зроблено в «Романтиці»? Саме у цих питаннях конкретно нічого. Але є одна справа, за яку будзагін ризикнув взятися. Разом з ними в Новоукраїнку поїхали випускники Пантіївської школи-інтернату, сироти. Про потрібність такого співробітництва переконувати не треба — ці діти не повинні залишатися поза увагою.

Ідея прийняти їх до складу будівельних загонів сама по собі хороша. Але... чи до кінця вона продумана? Перебування цих дітей в «Романтиці» показало, що не продумана. Адже діти складні. Вже на третій день перебування в Новоукраїнці їх збиралися виключити з загону — не хотіли працювати. Пообіцяли, що будуть робити, а через день — знову те саме. Старалися їх просити, переконувати, вмовляти. Чи так їх навчили в школі-інтернаті, чи до такого воим звикли, але працювали лише тоді, коли над ними хтось стояв.

— Я б працював з ними, — каже Едуард Чорний. — А розчин хто буде носити? Та й це не вихід — за руки піднімати до роботи...

— Експеримент з дітьми-сиротами не вдався, — так мені говорили бійці загону.

Що наслідок. А причина? Чому не вдався? Форма роботи, зрештою, не нова. Адже сильні є в будівельних загонах «важких» підлітків і працюють там нарівні з студентами, а на другий рік ще просяться. Студенти педагогічного інституту вже мають певний досвід. Чи сприяв клімат в «Романтиці» активній праці? Не буду суперечити — дівчата підбралися важкі. Їх і просили, і говорили з ними, і переконували, аж потім почали відправляти з загону. Але діти є діти, і вони швидко навчаються гіршому: лихий приклад — людям заохота. Експеримент не вдався, бо експериментувати треба було в міцних, добре перевірених будівельних загонах.

Проблеми «Романтики» не виняток, можливо не в таких згущених фарбах. Не в одному загоні була морока з тими, хто не хоче працювати. Чому? Бо будзагін багато учнів технікумів та студентів уявляють тільки як романтику відпочинку, а не працю. Романтика повинна бути, зрозуміло, але спочатку — в праці. Бо в першу чергу загін це труд. Прописні істини, але про них забувають. Звідки більшість студентів знає про будзагоні? З розповідей старших товаришів. Про що ті розповіли? Здебільшого — про відпочинок.

І ще. Як стати бійцем будзагону? Зрештою, не дуже важко: написати заяву. До створення будівельних загонів комітети комсомолу підходять поки досить однобоко — головне кількість, щоб було охоплено от стільки-то студентів. А може краще менше, та краще? Тоді б не було таких слів, які сказала медик «Романтики» Валія: «Шкодує, що сюди приїхала, мені тут не подобається».

А шкода, бо з студентських років найбільше запам'ятовуються все-таки дні трудового семестру. А що згадають бійці «Романтики»?

Зрештою, час ще є.

І. ТАРАСЕНКО.
м. Новоукраїнка.

Євген ОПАРЕНКО весною повернувся з лав Радянської Армії і стати бійцем будівельного загону Одеського університету, де він навчався і знову навчатиметься, не встиг. А тому Євген і ще два хлопці організували свій маленький будзагін і працюють на СК-6 «Колосі» в колгоспі імені К. Маркса Добровеличківського району.

Фото В. ГРИВА.

ХОЧУ ЛИСТУВАТИСЯ

Мені 14 років, закінчила восьмий клас. Вчуся добре, захоплююся сучасною музикою і танцями, колекціоную листівки і фото артистів. Хлопці й дівчата, які розділяють мої захоплення, відгукніться!

317730, Устинівка, пров. Ювілейний, 5, Ігнатенко Валентині.

Нам по 15 років. Ми закінчили 8-й клас. Займаємося хокеєм на граві. Захоплюємося ще й гандболом та аеробікою, цікавимося зарубіжною естрадною музикою і танцями, любимо читати фантастичні книги. Хотіли б знайти друзів серед своїх ровесників. Пишіть нам на адреси:

317052, м. Знам'янка, вул. Філо-
нення, 26, Патиковська Тетяна.

317052, м. Знам'янка, вул. Чка-
лова, 13/2, Гончар Жанна.

Мене звати Тетяна. Мені 15 ро-
ків, захоплююся музикою, спор-
том, люблю багато читати, писати.
317550, Новоархангельський ра-
йон, с. Торговиця, вул. ХХ парт-
з'їзду, 25. Удовиковій Тетяні.

Студентський прес-центр інформує:

■ На полях радгоспу «Ташлицький» Малопис-
ківського району тру-
диться загін «Фортуна»
Кіровоградського педа-
гогічного інституту імені
О. С. Пушкіна. Дівчата
виконують щоденну нор-
му на 120 процентів.

Кращим серед чотирьох
бригад є колектив Лілії
Ребристої. В особистій
першості лідирують
О. Макаренко, Н. Завер-
тайло, А. Протас та уче-

ниця Кіровоградської де-
сятирічки № 17 Л. Луки-
на. Лариса вперше в
будзагоні, і ось такий
успіх.

■ Студенти I і II кур-
сів фізико-математично-
го факультету педінсти-
туту проводять свій тру-
довий семестр в селі
Куцеволівці Онуфріїв-
ського району на кон-
сервному заводі. Добре
трудитися допомагають

і хороші умови праці та
відпочинку.

Продукцію для кон-
сервного заводу — огір-
ки, перець — збирають
також студенти I і II кур-
сів факультету іноземних
мов. Разом з ними у
«Факелі» (таку назву
має загін) працюють і
учні 8 класу підшкільної
школи-інтернату № 2 з
Кіровограда — Сергій
Кваша, Олег Ткаченко,
Андрій Швець, Світлана
Підпригора.

ЛІТНІ ЖІНКИ

Літніх жінок розмова неквадна
десь там на снаді лігнього дня.
Сонечко зайде, дощик не крапне,
тчеться розважно барвисте тканин.

Тчеться піткання, тчеться основа,
човником слово — туди і сюди.
Люба мені килимарська розмова,
витчеться килим життя хоч куди.

З щастя — утіхи, з горя — гаркуші,
та ж і тканиня — як небесні шовки.
Ох, не зуміють юні і дужі
так, як уміють літні жінки.

Ниточка в'ється з колодязя роду,
темний колодязь, глибока вода.
Чи з урожаю, чи з недороду
ворса аж сива, але ж молода.

Щоб на морозі душа не затерпла,
човгає човник і серед зими.
Тільки б у хаті затишно й тепло,
тільки б при серці ті килими.

Дай же їм, боже, здоров'я і сили,
тихою радістю не обмини.
Дай не забути і нам до могил
іх полотняні й солом'яні спи.

Доки ще справно ниточка в'ється,
світ не пустир, де трава-лобода.
Страшно, як раптом не озветься
темний колодязь, глибока вода.

Син приїхав хату продавати

Син приїхав хату продавати,
золоту коліску родову.
— Здрастуй, синку! — обізвалась мати
крізь могильну непитаю-траву.

— Добрий день! — на погорбі калина.
— Хлопчику! — зітхнув старий візок.
— Пам'ятаєш? — з припічка ряднина.
— Забуваєш! — вигукнув бузок.

Оточили сина барви й звуки,
доточили меду — гіркоти.
Світе мій! Тяжка оця принука, —
ні підняти її, ні обійти.

ЦІЛУЙТЕ МАТРІН НА ПРОЩАННЯ

Коли розлука, як наслання,
коли душа в сльозах, німа,
цілуйте матір на прощання,
любіть руками обома.

Цілуйте матір на прощання,
не піддайтеся журбі.
Гризоти ваші й безталанні
лишила мати при собі.

Стоїть, тамуючи ридання,
услід летіла б — крил нема.
Цілуйте матір на прощання,
бо вже вона немов зима.

Нехай мовчить собі мовчання,
час витікає і спливає,
цілуйте матір на прощання,
з найкращих слів знайдіть слова.

Життя під знаком запитання,
хоча й гнучкіше від лози.
Цілуйте матір на прощання
і не соромтеся сльози.

І дай вам боже не востанне
прощатись так біля воріт.
Цілуйте матір на прощання
премного літ, багато літ.

Сонячний зайчик

В жмені затиснувши хліба окрайчик,
в хаті-світлиці, де хміль при вікні,
ловить дитина сонячний зайчик,
сонячний зайчик на білій стіні.
Зайчик не ловиться, зайчиком скаче,
блещучим стрімко по хаті літа.
Сердиться хлопчик, сердиться й плаче,
хлопчику — сльози, батькам — сміхота.
Батьківське двориче, ветхий сарайчик,
тико питаю себе нишком:
— Що таке щастя?

Сонячний зайчик,
зайчик-стрибайчик, був і нема.

Ім'я нашого земляка, поета ВОЛОДИМИРА БАЗИЛЕВСЬКОГО широко відоме любителям красного слова на Україні. Автор багатьох поетичних збірок, глибоких літературознавчих статей, ґрунтовних критичних рецензій, він перш за все залишається чудовим майстром вдумливого вірша, де виважений і відграничний кожен рядок, кожне слово. Поет довгі роки жив і працював у нашому місті, був постійним автором «Молодого комунара». Ми вдячні йому, що і зараз він не полишає увагою наш молодіжний часопис.

Незабаром на полицях книгарень з'явиться його нова книга «Колодязь». Незадовго Володимир Олександрович надіслав нам поезії з цієї збірки, а також листа, в якому, зокрема, пише: «Щасливий, що маю можливість поспілкуватися в такий спосіб з дорогими земляками і побажати їм із стародавніх пагорбів Києва радісних оновлень і доброї долі».

Ми у свою чергу зичимо ВОЛОДИМИРУ БАЗИЛЕВСЬКОМУ творчої наснаги і високого поетичного злету.

А тепер — слово його поезії!

* * *

Питаєш, устривши в розмову,
чи снились востаннє Зерову

Еллади пахучі гаї,
Овідія скарги співучі?
Ні, снились київські кручі,
полтавських степів курчі.

Питаєш, чи тяжко й натужно

легені викашлював Плужник,
упершись руками в настіль?

Питаєш, чи знана могила?
Поети, як ангели, мила:
немає в поетів могил.

* * *

Земного праху пил свинцевий
непам'яттю лякає сні світанку літ, де чебрецевий
наїв ласкавої весни.
Тії весни немає й сліду,
а тут, де сита благодать,
як пси, зчепилися сусіди,
на всю околицю

grimлять.
Іх не навчив і грізний атом,
не поєднала й сіль утрат.
Триповерховим крие матом
за куц картоплі брата брата.

О господи, пошли розраду
не тільки від підлоти й лих,
а й порятуї від буфонади
осатанілих душ людських!

ПІЗНІЙ ДЕРЕВІЙ

Він — пізній деревій. Цвіте на косогорі,
де безголоса гнізда втомивсь тримати гнід.
Негяга і дивак, соліст, а не при хорі,
хоч листям пересох, але гоїдає цвіт.
Всі ранні відцвіли, а тих — коса скосила,
пожухли буркунні, козельці і пирій.
А він собі цвіте, а він спромігся на силі
зібратись лиш тепер о цій глухій порі.
Одісієвський, як перст!
І тільки брат-цикорій,
що пізній, як і він, такий же одинак,
з сусіднього горба в співучій непокорі
кивче йому здаля, то — розуміння знак.
Печальний дар судьби — горіти пізнім цвітом,
ніхто не помічає, прихильників катма.
Не зупинить йому всю кровотечу світу,
в мішені павутин вже ціліється зима.
Та він собі своє... Наперекір залізній,
бездушній силі тієї — все подивляє сні...
Ти — пізній деревій.
І я, мій друже, пізній,
нам випало цвісти не в травні — восени.

СТРАШНИЙ І ПРЕКРАСНИЙ

Вийшов у степ, за глухий чортотрий,
втупився в неба зоряні гасла.
Світе прекрасний, невже ти страшний?
Світе страшний, невже ти прекрасний?
Думав, леліючи сон золотий,
маю для щастя хліба і масла.
Світе прекрасний, який ти страшний!
Світе страшний, який ти прекрасний!
Тим і страшний, що не розділіть,
що в неподільності грізній єдиний.
Тим і прекрасний, що кожну мить
гріє нас подих твоїх лебединий.
Чорним наляжеш — хоч вовком виї,
білим прятеш — радісно-ясно.
Розум підтвердить: страшний ти, страшний.
Серце підтвердить: прекрасний ти, прекрасний!

* * *

Постукали ті, що їх вітром занесло,
в окопах присипало, травами вкрило.
В снігах змиували, у березні скресли,
ударили словом, як ломом кірпів кригу.
— То як тобі, вичуку, на білому світі?
— То як тобі, синку, при білому вітрі?
Чи спитьсь не муляко, чи хліба доволі,
чи серце надбало чумацької солі?
Я кинувся в двері — немає нікого
ні тут, на порозі, ні там, за порогом.
І тільки з під'їзду морозом шарпнуло,
та тінь у під'їзді чиясь промайнула...

РІК НАРОДЖЕННЯ

Життя моє збилося з кроку,
урався бадьорий мотив.
Я знаю — це страх того реку
дорогу мені заступив.

Там криком роздерті губи,
не спить божевільний сурмач.
Там глушать литаври і труби
парадними маршами плач.

Там стільки насипало солі,
що й досі ропа на язык.
Коли я кажу — «тридцять сьомий»,
зривається голос на крик.

СМАК НЕВОЛІ

З клітки випустив птаху — лети,
повертайся на травні і водні!
Та жахнулася вона висоти
і забутого хмелю свободи.
То ціна дармового тепла —
страх падіння й невпевнені крила,
Надто пізно свобода прийшла,
несвобода до рабства припчила,
Озирнувся на стук у вікно
і себе пожалів, бідолаха:
смирно в клітці клювала пшоно
на свободу відпущена птахом.

ПРОСТО ТАК

Судова хроніка

Били в голову, били в живіт,
каблуками гатили й товкли.
І, як витекли очі з орбіт,
по трудах закурили й пішли.
Запитала свята простота,
сколихнула розпущеною зал:
— Ви убили... за що?
— Просто так, —
потоптавшись, це старший сказав,
Молодий у віконний косяк
вперся поглядом поверх голів.
І прокляття диявольський знак
у недоброму зорі горів.

* * *

Життя, чому ти не безмежне?
Чому у плінності стихій
таке крихке, таке залежне
ти в незалежності своїй?
Чому не вічний вічний племін,
і не сплннть, як не лукав,
цих пізніх трав зелену повінь
й опуків тих майбутніх трав?
Чому нема без пекла раю?
Не відповість на те й ЕОМ.
І хмара важко напливає,
і пшкне птахом за горбом.

* * *

Під пронизливий вереск стрижа
я збавув там, де трави і води,
що природа — це наша душа,
бо немає душі без природи.
Господина вона — не раба,
перебуде рача і чинушу.
Але хижко орать і рубать —
все одно, що калічити душу.
Добрий день, лепеха й молочай!
Як живеться вам, смолко й козельці?
Скільки світла у ваших очах,
стільки ж світла і в нашому серці.

* * *

Гриб, що проламав землю важку,
птаха, яка поривається в небо,
злак, що уперто зіп'явся на піску,
дерево й камінь, тварина й амеба —
все в протисторбстві, зусиллях, борні.
Вічний візник напинає вудила.
Сило затята!

Дай і мені
ще раз підняти й розправити крила!
Дай подолати опір стихій,
дай перебути знемогу і зморю!
Ще ж не допив а скажений напій,
не налітався натрудженим зором...

НАД ХВИЛЯСТОЮ ТРАСОЮ ЛАГІДНЕ СОНЦЕ...

Тепер його тижневої давності нежарке проміння під вітерець і часом дощик — уже спогад. Як спогад і другий етап чемпіонату СРСР із мотокросу, що проходив 6—7 серпня на Завадівській трасі в Кіровограді. З часом пам'ять відфільтровує різні враження. Як ось, наприклад, передстартове напруження спортсменів, сяяння їх амуніції, — (гуркіт моторів і хмар диму із присмаком горілої касторки півка не передає), як майже печерний жах і водночас вахат від стрибка (а на трасі 7 трамплінів і 4 «столи»), як затримку старту гонщиків на мотоциклах класу 500 кубічних сантиметрів через те, що перекинулася поливальна машина — вона близькає трасу для того, щоб не було куряви. Ні, «швидка» виявилася неспотрібною, все обійшлося, але цікавих болільників, котрі шукали до місця події юрмою прямо через трасу, озброєному потужним мікрофоном коментатору Ігорю Григор'єву довелося довести довго повертати на місце не позбавленими гумору «переконаними» глядачами.

До речі, заслужений майстер спорту І. Григор'єв привертав симпатії публіки не менше, ніж класні спортсмени. Член комітету пропаганди Федерації мотоспорту УРСР В. О. Чебишев розповів, що І. Григор'єв колись випробовував мотоцикл «Ковровец», упав з обриву і тепер пересувається в інвалідній колясці, але попри все

підтверджує свої ж слова, сказані по ходу гонок: «Хто віддався мотоспорту, вже нічим іншим займатися не зможе...».

На відміну від багатьох коментаторів, котрі розповідають про змагання, зрозумілою тільки спортсменам мовою, Григор'єв розкладає все по полицях так, що мотоспортом зацікавиться навіть той, хто досі нічого про нього й не чув. Приміром, дилетантам цікаво було дізнатися, що мотокрос не тільки спорт сильних і мужніх, як традиційно пишуть у газетах, а ще й спорт (про це менше говорять) винахідливих. Гонщик може скоротити шлях метрів на 50 на так званих малих радіусах, але повинен добре подумати, перш, ніж це зробити, оскільки може втратити швидкість; гонщик має право обходитися без стрибків, якщо зуміє...

Втім, повідомлення про те, що в перший день змагань спортсмен зламав обидві руки, зайвий раз нагадало і про те, що мотокрос — це й спорт із ризиком для життя... Падіння на гонках, правда, було небагато, в основному в перший день змагань, більшість спортсменів одразу схоплювалися і продовжували змагання. Бувало, злітала шина з колеса; кілька учасників по ходу гонок ремонтували ма-

шини; кілька через поломки сходило з траси. Та, мабуть, жоден із них не пережив того, що пережив А. Леодовський (збірна РРФСР, клас мотоциклів 250 кубічних сантиметрів), коли в нього полетів поршень двигуна; Андрій не просто вибув із гонки — він вибув, ідуши до фінішу першим... Досадно було нашим болільникам, коли підкачав мотоцикл кіровоградця П. Стасюка. Інший наш земляк, олександрієць Д. Скічко, за сумою двох заїздів, був одинадцятим, що зовсім непогано при чотирьох десятках учасників.

Взагалі ж у гонках звертав на себе увагу великий (коло і більше) розрив між більшістю спортсменів і кількома фаворитами. Серед них (у різних класах) А. Крестінов (Естонія), В. Гаушіс (Латвія), Ю. Руул (Естонія), Р. Валтгалвіс (Латвія), А. Литвинов (Латвія), В. Козлов, В. Губарев, В. Аверін, О. Платонов (усі — РРФСР), І. Вадерніас (Москва). Явно помітне переважання над іншими у майстерності спортсменів прибалтійських, російських і українських — серед призерів другого етапу представники УРСР О. Морозов, О. Шокун, В. Руденко. (на знімку крупним планом).

Та героєм серед героїв цих двох днів був киянин В. Кавінов, котрий виграв два заїзди у «королівському» класі мотоциклів — 500 кубічних сантиметрів. У першому заїзді він не давав болільникам приводів себе хвилюватися, а в другому доводилося лобувати й четвертим... Відрив від переслідування, однак, відбувся завдовго до фінішу. Діло майстра боїться... В. Кавінов старший від багатьох спортсменів,

сам тренер, однак спостерігаючи його на трасі, думаєш, що йому можна не кванитися робити наставництво своїм головним заняттям.

Коли ви читаєте ці рядки, в Кишиневі проходить третій етап чемпіонату СРСР з мотокросу, де й визначається остаточно перші серед перших. А ми тепер віддамо історії гострі турпірні моменти і трохи поговоримо про інші враження від змагань.

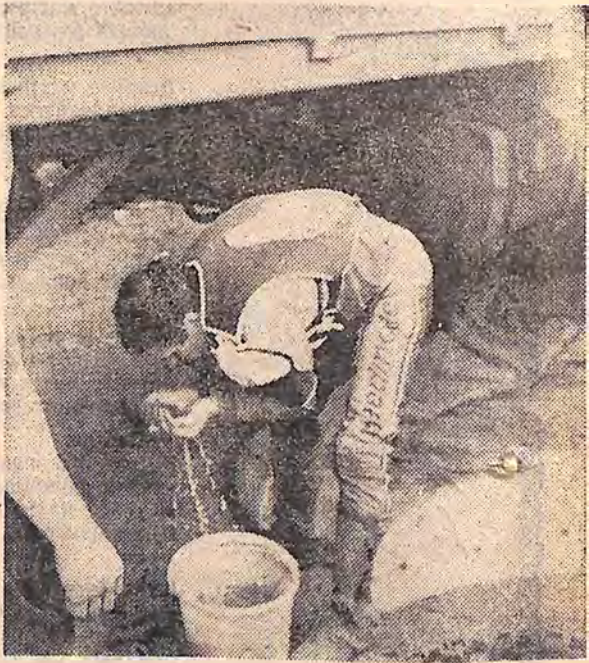
Довелося почути хороші слова на адресу начальника Кіровоградського обласного спортивного - технічного клубу ДТСААФ Л. М. Чорного, довелось почути, що прибулі на чемпіонат відчували великі труднощі з бензином, що під час гонок надзвичайних (у плані правопорушень) подій не трапилося, але за якийсь час до стартів

них — сіро-білими газет, які глядачі й не подумали взяти з собою. А якби і взяли, то куди їх? Урп щось не було видно, як і туалети.

Що було помітно ще, і дуже помітно на загальном мальовничій і дуже зручній для болільників (багато невеликих горбочків) трасі, так це різно яскравий схил балки, що приймає до соснячка.

— Звичайно, — пояснює В. О. Чебишев. — Через це, і тільки через це Федерація мотоспорту УРСР і ЦК ДТСААФ УРСР відхиляють пропозиції кіровоградців про проведення тут змагань Кубка дружби соціалістичних країн...

Щоб не закінчувати ці замітки на похмурій ноті, додамо, що до змагань проводилися показові виступи дтса-

у місті обікрали автобус однієї з команд... Довелося побачити, що у перервах між заїздами присутні могли, достоявшись, з'їсти кооперативний шашлик і приклейку на зразок «Судзукі», кооперативні ж вимпелі й плакати, а от держторгівля майже не була представлена. Довелося спостерігати, як перед змаганнями схили-трибуни були зеленими, а після

афівських авіаторів, дельтапланеристів, після — показові виступи членів Кіровоградського клубу службового собаківництва. Однак ці видовища не йдуть у жодне порівняння за красою і хвилюючою напругою із самими гонками. І досі шкода, що «на трибунах ставитися тише, таєт більше вільно, чудес...».

Н. ЧЕРСЬКА,
В. ГРИБ [фото].

ТЕЛЕБАЧЕННЯ

3 15 по 21 серпня

ПОНЕДІЛОК

15 СЕРПНЯ

▲ ЦТ (I програма)

6.30 — «120 хвилин». 8.35 — «Громадянський позов». Худ. телефільм. 1 серія. 9.40 — «Артисти цирку Ермолаєви». Фільм-концерт. 10.25 — Новини. 10.35 — Футбольний огляд. 15.30 — Новини. 15.45 — «П'ятирічка: діла і люди». Прем'єра документального телефільму «Довіряв колектив». 16.15 — «Я, ти і всі ми разом». 17.00 — Новини. 17.05 — До національного свята Індії — Дня незалежності. «Країна на марші». Документальний телефільм. 17.35 — Міжнародний фестиваль фольклору. Святю в Коломенському. 18.35 — «Пісня про лютіх мишей». Мультфільм. 18.45 — Сьогодні у світі. 19.05 — Хвилини поезії. 19.15 — «Діючі особи». 20.00 — «Як живеш, театр?». Про перший регіональний фестиваль театрів Середньої Азії і Казахстану. 21.00 — «Час». 21.40 — Прожектор перебудови. 21.50 — Прем'єра телефільму-монографії «Любов і муки Олени Образцової». 23.40 — Сьогодні у світі. 23.50 — Шахи. Чемпіонат СРСР.

▲ УТ

16.30 — Новини. 16.45 — «Народні таланти». Естрадно-симфонічний оркестр Дніпропетровського палацу культури студентів імені Ю. Гагаріна. 17.15 — Для школярів. «Варіант». 18.00 — Науково-популярний фільм «Повість про слляний писемняк». 18.50 — Телефільм «Портрет без рами». (Кіровоград). 19.00 — Актуальна камера. 19.30 — Час рішення — час дій. Для айнаходу. 20.00 — Зустріч з Анатолієм Карповим. 20.30 — Реклама. 20.40 — Телеафіша. Погода. 20.45 — На добраніч, діти! 21.00 — «Час». 21.40 — Прожектор перебудови. 21.50 — Все про кіно. 23.00 — Вечірній вісник.

▲ ЦТ (II програма)

8.00 — Гімнастика. 8.20 — «Побачення з вальсом». Фільм-концерт. 9.05 — Мультфільми. 9.40 — «Там, де ми жили». 10.00 — Російська мова. 10.30 — Фільм — дітям. «Літо з Катєю». 1 і 2 серії. 11.25 — Прем'єра документального фільму «О, лоза». 12.05 — «Семен Дем'янов». Художній фільм із субтитрами. 13.20 — Новини. 13.25 — Денний сеанс повторного телефільму. «Вогненні дороги». 13 серія. 14.55 — Прем'єра фільму-концерту «Мелодії Коншетау». 18.00 — Новини. 18.10 — «Служу Радянському Союзу!». 19.10 — «Аріф Меліков». Легенда про кохання. Документальний телефільм. 20.00 — Вечірня назка. 20.15 — Футбольний огляд. 20.45 — В майстерні художника. Г. Шишкін. 21.00 — «Час». 21.40 — Прожектор перебудови. 21.50 — «Жива планета». Документальний фільм. 4 серія. «Джунглі». 22.45 — Новини. 22.55 — Музична передача «Ранкова пошта» (повтор).

УВАГА! УВАГА! УВАГА!

Читачі «МК» помітили, що в останніх чотирьох номерах тижневика програми телепередач друкуються з розривом по-іншому. Звертаємося із питанням — як взаємодіють? Дзвоніть телефонами 2-54-26 (2-27-65) або пишіть на адресу редакції.

ВІВТОРОК

16 СЕРПНЯ

▲ ЦТ (I програма)

6.30 — «120 хвилин». 8.35 — «Громадянський позов». Художній телефільм. 2 серія. 9.40 — «Веселі старті». 10.20 — Новини. 10.30 — «Розсипи, розсипи...». Фільм-концерт. 15.30 — Новини. 15.45 — Програма Карельської студії телебачення. 16.45 — Дітям про звірат. 17.15 — Новини. 17.20 — «Казка про втрачений час». Мультфільм. 17.40 — Філософські бесіди. 18.40 — Сьогодні у світі. 19.00 — Закриття Міжнародного фестивалю фольклору. 21.00 — «Час». 21.40 — Прожектор перебудови. 21.50 — «Актуальний об'єкт». Прем'єра документального фільму «Оголошений ворогом народу». Про героя громадянської війни І. Кутякова. 22.40 — Сьогодні у світі. 22.50 — Прем'єра фільму-концерту «Хореографія Моріса Бежара».

▲ УТ

9.00 — Новини. 9.15 — Доброго вам здоров'я. 9.40 — Худ. фільм. «Росія молода». 9 серія. 11.05 — Все про кіно. 12.15 — Новини. 16.30 — Новини. 16.40 — Екран молодих. Комсомол і перебудова. 17.10 — Телефільм «Фазу Алієва». 17.30 — «Народовладдя». Нарис про депутата Постолівської районної Ради народних депутатів Дніпропетровської області Д. В. Вараїна. 18.00 — Для школярів. «Старті надій». 18.30 — Музичний фільм «Рідні обрії». 19.00 — Актуальна камера. 19.30 — Вперше на екрані УТ худ. фільм «Не йдіть, дівчата, заміж». 20.45 — На добраніч, діти! 21.00 — «Час». 21.40 — Прожектор перебудови. 21.50 — Концерт всесоюзного фестивалю мистецтва «Кримські зорі». 23.05 — Вечірній вісник.

▲ ЦТ (II програма)

8.00 — Гімнастика. 8.20 — Танцювальні композиції. 9.00 — «Кошеня на ймення Гав». Мультфільм. 9.30 — «Золоте слово Древньої Русі». Науково-популярний фільм. 9.50 — Французька мова. 1 рік навчання. 10.20 — Фільм — дітям. «Літо з Катєю». 3. 4. 5 серії. 11.35 — Французька мова. 2 рік навчання. 12.05 — «Гонка віку». Художній фільм. 13.35 — «У злагоді з природою». Документальний телефільм. «Крокодил цвіте «Королева ночі». «Крокодил — пустелі». 14.10 — Новини. 14.15 — Денний сеанс повторного телефільму. «Вогненні дороги». 14 серія. 15.30 — Улюблені мелодії минулих років. 18.00 — Новини. 18.15 — Музичний кіоск. 18.45 — Ритмічна гімнастика. 19.15 — Міжнародна панорама. 20.00 — Вечірня назка. 20.15 — «...До шістнадцяти і старші». 21.00 — «Час». 21.40 — Прожектор перебудови. 21.50 — «Був собі лантор». Художній фільм. 23.15 — Новини.

СЕРЕДА

17 СЕРПНЯ

▲ ЦТ (I програма)

6.30 — «120 хвилин». 8.35 — Дітям про звірат. 9.05 — «Сестри». Художній телефільм. 9.50 — Концерт хору Чуваського телебачення і радіо. 10.15 — Новини. 10.25 — «Очевидне — неймовірне». 15.30 — Новини. 15.45 — «Лопушок». Художній фільм для дітей. 16.55 — Новини. 17.00 — «Музична скарбниця». Твори Дж. Россіні і О. Респіні. 18.00 — «...До шістнадцяти і старші». 18.45 — Сьогодні у світі. 19.05 — Літературно-художній відеоналі. 21.00 — «Час». 21.40 — Прожектор перебудови. 21.50 — Продовження літературно-художнього відеоналізу. У перерві — 23.05 — Сьогодні у світі.

▲ УТ

9.00 — Новини. 9.15 — «Театр і час». Малий театр СРСР. 10.35 — Соло і люди. 11.05 — Телефільм «Гри ділових людей». 11.25 — Новини. 16.30 — Новини. 16.45 — Концерт фортепіанної музики. 17.15 — Зелений вогник. 18.00 — День за днем. (Кіровоград). 18.20 — Наші довідки. (Кіровоград). 18.30 — Музичний фільм «Варіації на балетні теми». 19.00 — Актуальна камера. 19.30 — «Шляхом оновлення». (Кіровоград на Республіканське телебачення). 20.00 — І. Кальман. «Голландочка». Вистава. 20.45 — На добраніч, діти! 21.00 — «Час». 21.40 — Прожектор перебудови. 21.50 — Продовження вистави «Голландочка». 22.45 — Вечірній вісник, у перерві.

▲ ЦТ (II програма)

8.00 — Гімнастика. 8.20 — «Чарліана». Фільм-балет на музику Ч. Чапліна. 9.25 — «Зрозумій мову минулого». Науково-популярний фільм. 9.45 — «Підземний перехід». Мультфільм. 10.00 — Німецька мова. 1 рік навчання. 10.30 — Фільм — дітям. «Літо з Катєю». 6 і 7 серії. 11.20 — Німецька мова. 2 рік навчання. 11.50 — Був собі донтор». Художній фільм. 13.15 — «Далеке близьке». Документальний телефільм. «Мелодії візерунків». 13.30 — Новини. 13.35 — Денний сеанс повторного телефільму. «Вогненні дороги». 15 серія. 14.40 — «В сім'ї волоні. новій». Всесоюзне Шевченківське свято. 15.30 — Сільська година. 18.00 — Новини. 18.15 — Пісні на вірші Л. Кондрасова. 18.35 — Екран документального фільму. «Дивні пригоди капітана Лепке». Прем'єра документального телефільму. 19.20 — Лауреати Міжнародного конкурсу ім. П. Чайковського. А. Гаврилов. 20.00 — Вечірня назка. 20.15 — «Для всіх для кожного». 20.45 — «Якщо хочеш бути здоровим». Туризм. 21.00 — «Час». 21.40 — Прожектор перебудови. 21.50 — Міжнародний фестиваль пісні «Сопот-88». День 1. У перерві — 23.30 — Новини.

ЧЕТВЕР

18 СЕРПНЯ

▲ ЦТ (I програма)

6.30 — «120 хвилин». 8.35 — «Любов і муки Олени Образцової». Телефільм-монографія. 10.25 — Новини. 15.45 — «Пори року». Серпень. 16.45 — «Здрастуй, музино!». Всесоюзний телеконкурс дитячих хороших колективів. 17.30 — Новини. 17.35 — Баскетбольний огляд. 18.15 — Наука: теорія, експеримент, практика. 18.45 — Сьогодні у світі. 19.05 — «Людина і його птах». Мультфільм для дорослих. 19.15 — Прем'єра документального фільму «Прощай, Кабул». 21.00 — «Час». 21.40 — Прожектор перебудови. 21.50 — Вперше на екрані ЦТ. Художній фільм «Агонія». 1 і 2 серії. У перерві — 23.15 — Сьогодні у світі.

▲ УТ

9.00 — Новини. 9.15 — І. Кальман. «Голландочка». Вистава. 11.45 — Літо піонерське. 12.05 — Худ. фільм «Не йдіть, дівчата, заміж». 13.10 — Новини. 16.30 — Новини. 16.45 — Для дітей. «А що у вас?». 17.20 — Док. фільм «Він брав Зимовий». 17.30 — Агропром: проблеми і пошуки. 18.00 — Назустріч 70-річчю ВЛКСМ. «Екран молодих». Комсомол і перебудова. (Кіровоград). 18.35 — Наші довідки. (Кіровоград). 18.40 — Телефільм «Щаслива мить, не йди». (Кіровоград). 19.00 — Актуальна камера. 19.30 — «Одержима». Прем'єра телевізії. 20.35 — Реклама. Прем'єра док. фільму «Аматорське кінноцтво в УРСР». 20.45 — На добраніч, діти! 21.00 — «Час». 21.40 — Прожектор перебудови. 21.50 — Молодіжна студія «Гарт». 23.20 — Новини.

▲ ЦТ (II програма)

8.00 — Гімнастика. 8.20 — Ритм сонячного Таджикистану. 8.50 — «Російський град». Науково-популярний фільм. 9.05 — Іспанська мова. 1 рік навчання. 9.35 — «Гончарне коло». Художній телефільм. 11.10 — Іспанська мова. 2 рік навчання. 11.40 — Музична програма для юнацтва. 13.25 — Прем'єра документального телефільму «Виростити і зберегти». 13.50 — Новини. 13.55 — Денний сеанс повторного телефільму. «Вогненні дороги». 16 серія. 18.00 — Новини. 18.15 — Прем'єра документального фільму «Злагода». 18.40 — Рух без небезпек. 19.30 — Ритмічна гімнастика. 20.00 — Вечірня назка. 20.15 — Фортепіанна музика Ф. Шуберта. 20.50 — «Воряд з нами». Документальний телефільм. 21.00 — «Час». 21.40 — Прожектор перебудови. 21.50 — Міжнародний фестиваль пісні «Сопот-88». День 2. У перерві — 23.30 — Новини.

П'ЯТНИЦЯ

19 СЕРПНЯ

▲ ЦТ (I програма)

6.30 — «120 хвилин». 8.35 — «Здрастуй, музино!». 9.20 — «Як живеш, театр?». 10.20 — Новини. 10.30 — «Діючі особи». 15.30 — Новини. 15.45 — Програма телебачення Білоруської РСР. 16.55 — «Чого і чому?». Передача для дітей. 17.25 — Новини. 17.30 — До 85-річчя II з'їзду РСДРП. 18.00 — «Співає і танцює молодість». 18.15 — Школа: час перемі. 18.45 — Сьогодні у світі. 19.05 — Мультфільми «Королева Зубна Щітка». «Піти і чудова автомашинка». 19.30 — «Рахунок № 705». Добродійний концерт у спорткомплексі «Олімпійський». 21.00 — «Час». 21.40 — Прожектор перебудови. 21.50 — «На колишній Поварській у княгині Мещерської». Додаток до програми «Позиція». 22.55 — «Погляд». Вечірня інформаційно-музична програма.

▲ УТ

9.00 — Новини. 9.15 — Кінопрограма дон. фільмів. («Рино», «Власник і кооперація». «Вода тече у гору»). 10.15 — Народна творчість. Майстрина. 10.35 — Музичний відеофільм «Весілля сойон». 11.45 — Новини. 12.00 — Молодіжна студія «Гарт». 16.30 — Новини. 16.45 — Музичний фільм «Купалина». 17.15 — Літературно-музична композиція «Якби Шуман віс щоденним». 18.00 — День за днем. (Кіровоград). 18.25 — Наші довідки. (Кіровоград). 18.30 — «Темп». Слідами виступів. 18.45 — Симфонічна поема. «Мир дому твоему». 19.00 — Актуальна камера. 19.30 — «Земле моя». Екологічні наслідки застосування отрутохімікатів. 20.30 — Українські народні пісні. 20.45 — На добраніч, діти! 21.00 — «Час». 21.40 — Прожектор перебудови. 21.50 — Вперше на екрані УТ худ. фільм «Совість». 1 серія. 23.15 — Новини.

▲ ЦТ (II програма)

8.00 — Гімнастика. 8.15 — «Найда». Мультфільм. 8.35 — «Пам'ятає, у Пришвіна?». Науково-популярний фільм. 8.55 — Англійська мова. 1 рік навчання. 9.25 — Фільм — дітям. «Нахабень». 10.20 — Англійська мова. 2 рік навчання. 10.50 — «Сльози капали». Художній фільм. 12.15 — Фільм-концерт за участю Л. Зініної. 12.45 — Новини. 12.50 — Денний сеанс повторного телефільму. «Вогненні дороги». 17 серія. 14.05 — Народні мелодії. 18.00 — Новини. 18.15 — Грєс С. Навасардян (фортепіано). 19.00 — Клуб мандрівників. 20.00 — Вечірня назка. 20.15 — За безпеку руху. 20.20 — «Борги наші». «Житло». 21.00 — «Час». 21.40 — Прожектор перебудови. 21.50 — Міжнародний фестиваль пісні «Сопот-88». День 3. В перерві — 22.30 — Новини.

СУБОТА

20 СЕРПНЯ

▲ ЦТ (I програма)

6.30 — «120 хвилин». 8.35 — «Чого і чому?». Передача для дітей. 9.05 — А. Ніколас. Фортепіанне тріо. 9.30 — «Корольов». Документальний фільм із циклу «Вони були першими». 2 серія. 10.30 — Творчість народів світу. 11.00 — «Батьківський день — субота». 12.30 — «В країнах соціалізму». Тележурнал. 13.00 — «Очевидне — неймовірне». 14.30 — Новини. 14.40 — До 70-річчя ВЛКСМ. Художній фільм «Снайпер». 16.15 — «Для всіх і для кожного». «Будинок на Набережній». Повернення до теми соціальної справедливості при розподілі житла. 16.45 — «Хто винен?». Мультфільм. 16.55 — Міжнародна програма. «Японія у різних вимірах». 17.55 — Футбол. Чемпіонат СРСР. «Спартак». «Дніпро». 19.50 — «Майстри екрану». І. Авербах. 21.00 — «Час». 21.40 — Прожектор перебудови. 21.50 — Заключний концерт Міжнародного фестивалю пісні «Сопот-88». У перерві — 23.30 — Новини.

▲ УТ

9.00 — Новини. 9.15 — Ритмічна гімнастика. 9.45 — Худ. телефільм «Совість». 1 серія. 11.10 — Звучать твори українських композиторів. 12.10 — «Доброго вам здоров'я». Відповіді на листи телеглядачів. 12.40 — Новини. 12.50 — Вперше док. фільм «Лісовик. Сповідь літньої людини». 13.10 — Фільм-концерт. «Ох любов, любов». 13.40 — «Замшевий піджак». Вистава. 16.05 — Концерт органної музики. 16.45 — Скарби музею України. Емалі Лослави Музики. 17.00 — Суботні зустрічі про формування особистості в школі. 18.30 — Чемпіонат СРСР з футболу. «Металіст» (Харків). «Динамо» (Київ). В перерві — Реклама. 20.15 — Актуальна камера. 20.45 — На добраніч, діти! 21.00 — «Час». 21.40 — Прожектор перебудови. 21.50 — Вперше на екрані УТ худ. фільм «Совість». 2 серія. 23.15 — Вечірній вісник.

▲ ЦТ (II програма)

8.00 — Гімнастика. 8.15 — Програма «Думка». «Живу біля Чорного моря». Передача 2. 8.45 — «Кохання вірна». Науково-популярний фільм. 9.10 — «Здоров'я». 10.00 — «У світі тварин». 11.05 — «Спогади про Павловський». 11.35 — «Співавуччя». Російські народні історичні пісні, музика нового світу. 13.15 — «Новатори і консерватори». 14.00 — «Інститут людини». 15.00 — «Про що співають діти Землі». Концерт. 15.25 — Прем'єра документального фільму «Службові соборнікці». 15.30 — «Витоки». Музична фольклорно-етнографічна програма. 16.00 — Мультфільми. 16.20 — «Людина-невидимка». Трисерійний художній фільм. 1 серія. 17.15 — «Ваша думка». 18.15 — «Чужак». Художній фільм із субтитрами. 19.25 — «Маршрутами дружи». 20.00 — Вечірня назка. 20.15 — «Незбутні музичні вечори». Концерт Державного камерного оркестру «Віртуози Москви». 20.45 — «Якщо хочеш бути здоровим». Туризм. 21.00 — «Час». 21.40 — Прожектор перебудови. 21.50 — «Винишувачі». Художній фільм. 23.20 — Новини.

НЕДІЛЯ

21 СЕРПНЯ

▲ ЦТ (I програма)

8.00 — Новини. 8.15 — Ритмічна гімнастика. 9.00 — Концерт народного естрадно-симфонічного оркестру «Голубі крила». 9.20 — Тираж «Спортлото». 9.30 — «Будильник». 10.00 — «Служу Радянському Союзу!». 11.00 — Музична передача «Ранкова пошта». 11.30 — «Біда». Спецвипуск передачі «...До шістнадцяти і старші». 12.30 — Музичний кіоск. 13.00 — Сільська година. 14.00 — «Здоров'я». 14.50 — Сьогодні — День Повітряного флоту СРСР. 15.05 — Прем'єра документальних фільмів «Птахи у синій вишині». «У небі Чорнобілля». 15.45 — «Циганка». Музична програма. 16.40 — «Острів помилок». Мультфільм. 17.05 — Прем'єра документального фільму «Жива планета». 6 серія. «Пекучі пустелі». 18.00 — Міжнародна панорама. 18.45 — Недільний кінозал. «Всі нетямущі». Мультфільм. «Історія дерев'яного чоловічка». Документальний фільм. 19.25 — «Міліон у шлюбіному кошику». Художній фільм. 21.00 — «Час». 21.40 — Всі симфонії П. Чайковського. «Манфред». 22.45 — Футбольний огляд. 23.15 — «До і після опівночі».

▲ УТ

9.00 — Новини. 9.15 — Ритмічна гімнастика. 9.45 — Худ. телефільм «Совість». 2 серія. 11.10 — На шляхах республіки. Погода. (Експрес-інформація). 11.15 — Музичний фільм «Народний артист СРСР Борис Гмиря». 12.15 — Чемпіонат СРСР з фрістайлу. 12.45 — Художня панорама. Народний художник УРСР В. Полтавець. 13.20 — Новини. 13.35 — Концерт радянської пісні. 14.15 — Літературна карта України. Б. Горбатов на Ворошиловградщині. 15.00 — Село і люди. 15.30 — «Ви нам писали». Музична передача за листами глядачів. 16.00 — Сьогодні — день повітряного флоту СРСР. «Слава солдатецька». 17.00 — У нас на гастролях. Телеафіша. (Експрес-інформація). 17.05 — «Америка: маршрути миру». До підсумків американо-радянського походу за мир. 18.00 — Мультфільм на замовлення. 19.00 — Актуальна камера. 19.35 — «В концентрічних залах України». Виступає ансамбль пісні і танцю Київського військового округу. 20.45 — На добраніч, діти! 21.00 — «Час». 21.40 — Художній телефільм «Совість». 3 серія. 23.05 — Вечірній вісник.

▲ ЦТ (II програма)

8.00 — Гімнастика. 8.15 — Програма «Думка». «Зірочка». Науково-пізнавальний журнал для школярів. 9.20 — «Наш сад». 9.50 — «Портрети». М. Лесков. 10.50 — «Навколо світу». Кіноальманах. 11.50 — Життя видатних людей. М. Жуковський. 12.25 — Курсом XIX партконференції. 12.50 — «Вибрані». М. Сар'ян. 13.50 — Пісня-88. 15.15 — «Людина-невидимка». Художній телефільм. 2 і 3 серії. 17.00 — «Діючі особи». 17.35 — «Політ». Мультфільм. 17.45 — У. Фолкнер. «Брошка». Телевистава. 18.40 — За безпеку руху. 18.45 — Телевізійний музичний абонемент. Про виконавське мистецтво. Б. Куликов. 20.00 — Вечірня назка. 20.15 — Стендова стрільба. Міжнародні змагання «Великий приз Москви». 20.45 — «Под сенью липових аллей». Документальний телефільм. 21.00 — «Час». 21.40 — «Білий птах з чорною відзнакою». Художній фільм. 23.15 — Новини. 23.30 — Слідвей. Чемпіонат світу.

Програли і виграли

ГУМОРЕСКА

1. —

Сталь завжди випробовують на міцність, чоловіків іноді — на вірність.

Ніна й Ліза — вродливі добрі молодички — дружать між собою ще з часів неоліту... Котрій із них спала та, м'яко кажучи, дивна, дуже дивна ідея, — історія мовчить.

В одній із своїх розмов вони оглядали достоїнства своїх мужів. Що порадити — це так. Що з чаркою не дружать — безсумнівно. Але чи таїть вони вже й ідеальні? Чи не починають задивлятися на великих Одарок, чи байду-жні до їхніх усмішок, до їхніх брів, до банску їхніх очей?

Та як влаштувати їм перевірку на вірність?

Задумано — зроблено. І якщо програє Ніна, то віддасть Лізі нові червоні чобітки, якщо програє Ліза — віддасть Ніні нову синю кофту.

Одного вечора, покритившись у бібліотеці, обмінявши книги, обоє з трепетом повертались до домівок.

2. —

Павло, Нінин чоловік, був вдома. Він ходив, як індик — груди колесом, погляд — соколом, обличчя — ясним місяцем, сам собі награвав бра-вурний марш.

Побачивши їх, голосно розсміявся.

— Чого ти, як навіжений? — запитала його Ніна.

— Куми! Горджусь.

Я ще молодий і мене ще люблять! Одержав листа.

Яксь Н. Н. чекає мене в цю пору на побачення у затіненій алеї ясенів нашого парку, де місяць і зорі. Цитую дослівно: «Любий Павлусю! Благаю — приходи! Ми будемо вдвох! Ми будемо з тобою щасливі!»

— Чого ж ти не пішов, щоб бути щасливим?!

— Та чи всі в тебе вдома? Я ж батько двох дітей. Це раз. А по-друге, я ж маю чарівну дружину, на кого ж мені її проміняти? Хтозна, що там за опудало сидить у затіненій алеї ясенів нашого парку?

— Ну й виспуй собі. А я побіжу до Лізи. Погляну на нову синю кофту, що вона купила.

— О ганчірниці, ганчірниці! Коли ви вгамуетесь? — питає Павло, та вони того вже не чули, поспішаючи до Лізи. Ніна, як на крилах, а Ліза — в три-возі. А що коли чоловіка нема вдома і він поплентався до Н. Н. у парк!

3. —

Голубий вогник телевізора. Передача про наш сад. У кріслі... Максим.

— Максиме, котику мій, — з радістю зашебетала Ліза, — ти вдома?!

Вимкнув телевізор. Обернувся. Як велетень. Як бог. Грізний і гнівний. Світив скельцями окулярів, як протитуманними фарми автомашини, тримаючи в руці білий конверт.

— А де мені зволите, негідниці, бути? На побаченні коло шостої тополі парку з Н. Н.?

Ступив крок до Ніни: — Кумо моя дорога!

Навіщо ти писала оцього листа?

— Та я, куме, не писала...

— Ніно, Ніно, я ж твій почерк, як своїх п'ять пальців, знаю. І не відмовляйся, що й виводила все під диктовку оцієї білвої інтриганки!

— Як ти смієш?

— Смію... Виживавш з розуму. Донечка починає вимовляти перші слова. А ти — «котику», «любчику», «голубчику», ніби наше знайомство згадуєш. Геть із моїх очей! Щоб і духу твого не було!

А переходом — до Лізи:

— Зараз же на кухню! Готуй вечерю, бо я голодний і можу з'їсти все обох!

До Ніни:

— Одна нога тут, одна вдома. Бери Павла, починаємо, по вечерам разом. Ми з ним подумали, яку кару вам придумати. Я не сумніваюсь, що ви і йому послали запрошення на побачення з якоюсь Н. Н.

Коли згодом жінки готували вечерю, коли там у кімнаті між чоловіками пішла не суперечка, а баталія за те, хто переможе у хокейному матчі «Сокіл» — «Спартак», Ніна запитала Лізу:

— А як же наш заклад?

— Ніякі! Ми ж обоє і програли, і виграли. Так і запишемо у «протокол» — перевірка виявилась невдалою...

Микола СТОЯН.

с. Панчеве, Новомиргородський район.

Мимохідь

Іронізми

Жаби зовсім не проти того, щоб лелеки потрапили до Червоної книги.

Дивлячись на черги, починаєш розуміти, який зивистий шлях до прилавку.

Бережіть ноги: не перестрибуйте через закон.

Якби життя було безжмарне, люди б ніколи не винайшли парасольки.

У центрі уваги анонімки — завжди... людина.

Ладен був робити

Спробуй сказати, що не любиш, коли тебе поставили перед фактом.

Має рацію не жінка, а той, хто з нею погодився.

Якщо ви ще нічого не досягли, то це не означає, що у вас все попереду.

Мовчанка тільки тоді золото, коли мовчати не за гроші.

Чим більше ко-мусь обіцяєш, тим сильніше віриш у себе.

Олександр ПЕРЛЮК. м. Кіровоград.

що завгодно, аби не робити.

Погляд бюрократа: відвідувач — це людина, яка відбирає у нього час.

Не кожний вечений ступінь свідчить про ступінь ученості.

Михайло СТОЛІН.

«Поки тютюнові монополії дістають гігантські прибутки, говорити про позитивні результати у боротьбі з курінням важко».

{3 газет}.

Версію боротьби з курінням пропонує карикатурист газети «Вен-Катр» Епр.

Фотохроніка ТАРС.

Хатха-йога.

Мал. Д. БОГУША.

Анатолій ВИСОЦЬКИЙ НА ПІВСТАВКИ

— Подивися, — до сусідки звернулася Агата. — Твій Рябко несе гомілку з м'ясокомбінату. — Бач, пристосувався, вухатий, — відповіла Клава. — Там Рябко, як твій Микита, на півставки гавка.

ЗДАЛИ РОБОТУ

Скінчили перекури і дебати. Взялась бригада дів ремонтувати. Старались хлопці, не жаліли сили: За тиждень аж п'ять дощок настелили. Зашпакували скрізь, пофарбували. Вже й акт про здачу навіть підписали. Бригада, бачте, добре потрудилась: Здали роботу й... стеля завалилась. м. Кіровоград.

ТОЧКИ ЗІТКНЕННЯ

— Білет номер сім. Питання перше — «Падіння Риму». Нам відомо, що всі дороги ведуть до Риму. Це й зіграло з ним злий жарт: по одній з них у вічне місто ввійшов ворог. Подібне могло трапитися лише вдень, бо вночі Рим надійно охороняли гуси. А вдень вони паслися на галлявній за кріпосним муром...

— Петренко, досить про гусей. — Зрозумів... У місті ворог почав торжествувати. В ті часи токі звички: учасники таких заходів швидко втрачали почуття міри і впадали у вандалізм. Вони руйнували палаци і статуї... На жаль, подібні експеси бувають і сьогодні. Он у парку якісь парубки гіршому оленю роги відламати, а боксерові замість зламаної рукавички рогатку вткнули. Здається, наче він ось-ось по горобцях почне стріляти...

— Петренко, у вас Рим. — Зрозумів... Озвірілі вандалі аруйнували все навкруги. Проте й вони, діти природи, зрозуміли, яку користь несе витвір цивілізації, а саме: водопровід, зроблений рабами Рима... А в нас, Сергію Івановичу, у гуртожитку вчора води не було. Слюсар Недбайло гірший за вас... І ніс у нього завжди синій. Недбайло каже, що

взимку не від холоду, а влітку — від kwasу...

— Петренко!

— Зрозумів... Рим вдав. Та ця подія не засмутила Беарзота, який спромігся привести футболістів Італії до перемоги і зайвий раз підтвердив слова Галілея: ніщо не стоїть на місці тому, що Земля крутиться...

— Петренко, у вас все?

— По Риму — так. Друге питання — «Культура стародавнього Китаю».

Якщо до Рима пролягало багато доріг, то у Китай потрапити було важко: мешканці цієї країни відмежувалися від навколишнього світу кам'яною стіною. Ні проїхати, ні пройти... Правда, у нашому селі до клубу і так не пройшли: замок поржавів. Люди кажуть, що дяді Грині пожежником працювати, а не охоловувати.

ти вогнище культури...

— Петренко!

— Зрозумів... І все-таки один монах, незважаючи на перешкоди, вивіз до Європи шовк...

— Петренко, візьміть вашу залікову книжку, — ?!

— Спасибі, Сергію Івановичу.

Віктор ВЛАСЮК.

МОЛОДИЙ КОМУНАР

—2-40?

— Так...

— Газета стала такою

цікавою, а ціна залишилась незмінною?..

Учасником подібних діалогів сьогодні стає чи не кожен працівник редакції. Дійсно, «Молодий комунар» — одна з найдешевших газет. Це й насторожує передплатників. Можливо їх заспокоїти: собівартість кожного примірника за рік перевищує три карбованці. Але редакцією та видавництвом висувані додаткові резерви, аби річна передплатна ціна на тиждень залишилась традиційною — 2 карбованці 40 копійок.

«Молодий комунар» — газета молоді і для молоді. Ми завжди так говорили. Та з приємністю відзначимо, що цього року ми чули як ніколи багато схвальних відгуків, порад, пропозицій по поліпшенню змісту газети і від людей старшого віку, пенсіонерів, школярів...

ОТЖЕ, ХТО ЗАБУВ ПЕ-

РЕДПЛАТИТИ «МОЛО-

ДИЙ КОМУНАР» НА 1989

РІК? ПОСПІШАЙТЕ...

Заст. редактора
А. БЕЗТАКА.

«Молодой коммунар» — орган Кировоградского областного комитета ЛКСМ Украины.

На українському мові.

НАША

АДРЕСА:

316050.

МПС.

м. Кіровоград.

вул. Луначарського, 36.

Телефони:

редактора —

2-54-26; за-

ступника ре-

дактора —

2-29-92; від-

повідального

секретаря —

2-27-65; відді-

лі: комуніс-

тичного виховання — 4-66-79,

4-64-21; комсомольського життя

та економіки — 2-04-84; учнів-

ської молоді і соціальних про-

блем — 2-59-82; фотолабораторії —

4-94-94; оголошень — 4-28-96;

коректорської — 3-61-83.

Газета виходить щосуботи.

Друкарня імені Г. М. Димитрова

видавництва

«Кіровоградська правда»

Кіровоградського обкому

Компартії України,

м. Кіровоград, вул. Гліни, 2.

БН 07471.

Індекс 61103.

Зам. № 355.

Тираж 52239

Над номером працювали:
художник — О. Босий,
складач машинного набору — М. Мушкетерський,
складачі друку — Б. Ва-
тульов, Л. Урсаденко,
коректор — Л. Сердючен-
ко, випуск — О. Шер-
біна, друкар — А. Озе-
рянський, М. Яновий,
відповідальний черговий — Т. Тарасенко.